Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 22 март, 1979 шу. • № 35 (6011). • Мах 2 кепиг.

КОММУНИСТАША ДIАДЕХАРИЙ — ХАДДАНЗА ЙОАКХО

Хlара партийни организаце беча организаторски балха тlа лоархlаме моттиг дlалоац коммунисташа собранешка тела критически замечанеш, предложенеш кхочашъяра тlадероадаь чакхдоаха гlулакхаша. Цу дешца лоархlам ккы а айлу моллагlча коллективе болх тоаба ца lеш, коммунистий инициатива дlахо айбра, критикен самокритикан дегlайоагlаргйола хьакхий хьадара аьттув боалийташ ца гlулакх хиларца.

Парторганизацешка къаьстта терие е йоагlа отчетни юкъа баь болх бувцача хана коммунисташа дlадехарий лоархlам бара, уж кхоачашдара наха кхоачамахи оарцагlдахара.

Соахка гурахьа чакхъяьнача юкъахьандарча партийни организацей отчетно-хоржамий собранешка, районашки городской конференцешка коммунисташа шоай коллективашта карагlдаьнарам хьагойта ца lеш, боахама партийни кулгалдеяга тоадара, организаторски кхетамен болх ккы а лаккагlча боарам тlа боаккхаш айбара, производства эффективноста балха дикали лакхъяра де дезарех дийцар, цу дакъе долаш дола кхоачамбоацараш хьагучадаьхар, болх тоабара дикагlдола некъаш белгалдаьхар.

Республика дукхагlйолча партийни организацешца цу деношке а вlашагlтехар коммунистий наказаш, уж кхоачашдара мероприятеш оттайнр, цу гlулакха бехктокхаме бола нохи хал белгалйнр.

КПСС XXV съезда лаьча Отчетни доклада тlа ловкъоста Л. И. Брежнева [illegible], «Тlейщеча решенаш кхоачашъяра тlохьожам лоаттабарн царга хьажари организаторска балха эгара лоархlаме дакъа да. Из хlара партийни, советски, боахама кулгалхочун, хlара партийни органа, хlара юкъхьандарча партийни организаце гlулакх да». Из указани ларде а лувцаш, коммунисташа ю критически замечанеш, маьхера предложенеш кхоачашъяра хадданза тlехьожам лоаттобара, цу хьакъехьа деш долчох хал-ханназа собранешка хоамаш дара де эшар дийи я Старогрозненски бурувтохара балхий управлене, СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода, Назрановски Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза а [illegible] хьача а коллективаш партийни организацеш. Цар беча организаторски балха вlахха ккъа сагlув мера ца еца я, цо къаьста хьагойт цу коллективаша доаха толамаш цхьадолча дакъе цигара а хьадоагlаш хилар.

Ах шу гаргга ха дlаяхай цхьайолча юкъахьандарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш чакхъяьнна, хlаьта а дига коммунисташа тийна наказаш хьагуд ха деш, уж кхоачашдара шерра болх ца боаржабеш ераш кийсу царна юкъе тахан а тlехьа. Цу хьакъехьа хlанза а хайра хlана ца деш, из гlулакх цхьан лостам тlа ца доаккхаш я А. Шерипова цlерагlча Грозненски машиностроительни завода, «Грозтрубопроводстрой» трестан механизаце управлене, «Назрановский» совхоза, Малгобекски кирпичаш еча завода партийни организацеш. Цудухьа дика лелац цар балха гlулакхаш, хlаьта кхоа да коммунистий общественни хьинар, хlаьта цунга хьежа мара хила йиш яц партийни организаце денал, боахамех политически гlулакхаш къестадеча еж йола вlашен.

Партийни организацеша коммунистий наказаш кхоачашдара мероприятеш уттаяха а уж шоай юкъерча собранешка чlоагlйнила а ергьац. Хlара партийни организаце массазара гlулакха хинна дlаоттадеза хьалха шоаш дергда аьнна тlейщар, цу дакъе коммунистий предложенеш а кхоачашъярах парте членашкех кандидаташкех хал-ханназа хоамаш делга.

Къаьстта йоенхо е йоагlа коллектива хьалхашка лаьга керттера декхар кхоачашдара аьттув хулийташ йола маьхера предложенеш чакхъяхара. Иштта, лоадаме дац аьнна, теркал ца деш дита йиш яц коммунистий цхьаь дей наказ.

Цхьайолча парторганизацей болха практика хlана а долаш да решенеш кийчъеча хана е коммунисташа дlадехараш кхоачашдара мероприятеш тlаэцачи хана чlоагlа сардагlбоалиц, хlаьта цхьа юкъьяьнначул тlехьагlа из деррига дицдоалийташ. Цудухьа цу дакъе шоаш уттаеш йола решенеш, мероприятеш партlа отталь хилараш соагlа уж кхоачашъе декхарийла бараш, цу гlулакха эша ха хьакхе а къоасталь хулийтадга lелашде деза.

Коммунистий наказаш кхоачашдара тlаберзабаь беш бола болх тесса лелабеш йола организацешна вайцига йолаш хилар шоай теркаме кlалхара далийта йиш яц партийни комитеташа, КПСС райкомаша, горкомаша. Цар декхар да КПСС членийн кандидатийн инициатива хьаланцар, цар дlадехарашка дика теркам тlабахийта лакуагlара уж кхоачашдара шел эшар lаланцдари, критикин самокритикен дlахо дегlаяхувлар, КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча хlаране шийгара дика тlулакхаш гойтаргдола творчески хьалаш коллективашка хьадар.

Торжественни сайре

Самардийнахьа республиканский техникий театра зале гулбеннабар г. Грознерча предприятей, организацей, учреждений векалаш, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий болхлой. Уж вlашагlкхийттабар Венгерски Советски Республика хьахкайкаьа 60 шу дизара хетаьь торжественни собрани чакхъяккха. Из хьайнйлар Грозненски горисполкома председатела В. М. Шамардина.

Цу датана хетаьь доклад йир советско - венгерски доттагlалла Общества Нохч-Гlалгlай отделене правлене члена, Нохч - Гlалгlай АССР просвещене министра М. У. Уилирова.

Собране доакъошхоша моарлала письмо дахьийтар венгеро - советски доттагlалла Обществага.

ДIАХЬАЛХАШКАХЬА ГIО, КЕРДА КОТАЛОНАШ ЯХА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТИН ВЦСПС-а КАРАРА КАРА ТЕЛА ЦIЕ БАЙРАКХ ДIАЛЛАР

КПСС XXV съезда исторически решенаш вахаре чакхйоахаш Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша доккхий толамаш даьхад республика социально-экономически дегlайоалаш, производства эффективности балха дикаланц айеча, 1978 шера плана кхоачаш а тlехкхоачаш а еча. Республика къахьегамхоша пятилетка кхоалагlча шера лелаьча Еррироссийски яхье эгара лакхагlа хьокхаман дахарах Нохч-Гlалгlай АССР-а хьональ РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-а карара кара тела Цlе байракх. Из доккха соагlат дlадалара хетаьь яр селхан 21-ча марта Грозна театрально-концертни зале хинна республика партийни, советски профсоюзни, комсомольски, боахама активе собрани.

Собране президиуме ба РСФСР Министрий Совета председатела заместитель А. М. Калашников, КПСС обкома бюро членаш М. А. Дорохов, М. О. Бузуртанов, Д. Г. Завгаев, Х. Х. Боков, М. А. Керимов, Н. Н. Семенов, О. С. Беляев, Н. И. Ведерников, В. И. Белоусов, производства хьалхалаттерараш.

Собрани хьайнйлар КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара М. А. Дорохова.

Екаш я СССР пачхьалкхен гимн.

Дlаьхдаь чlоагlа тlеарам а деттеш сийлахьча президиуме хорж ловкъост Л. И. Брежнев керте латта КПСС ЦК Политбюро.

Деш ду РСФСР Министрий Совета председатела заместитела А. М. Калашникова.

Республика къахьегамхой девача соагlатаца дакъьала а байна Нохч-Гlалгlай АССР кулгалхошкиш къахьегамхой цакалашкеш ца дlаелар РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела Цlе байракх.

Цул тlехьагlа къамелаш даьча Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова, «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахача цеха начальника Н. В. Сальченкос, КПСС Ачхой-Мартановски района хьалхарча секретара А. Т. Харикова, Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела Г. Г. Фетьевас, ВЛКСМ Малгобекски горкома секретара Р. А. Бузуртанова, № 7 йолча монтажни управлене слесарий-монтажникий бригадира Н. К. Шутова, КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара А. А. Чайкина, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС-а дег тlара баркал аьлйр Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша 1978 шера баьча балха селла боккха мах барах.

Собране дакъа лаьцараша КПСС Центральни Комитетага, ловкъост Л. И. Брежневга шийга, РСФСР Министрий Советага, ВЦСПС-ага дахьийтар дlахо йодача хана а КПСС ленински Центральни Комитета тональ айхха кхоттабенна балча Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша КПСС XXV съезда решенеш толаме кхоачашъеча шоаш шоай доагlа дакъа юкъехьоргхиларах тешам хул дола письмо.

Бlаьстан балхаш

ХЬАЛХАГIА ЮВ КУЛЬТУРАШ ДIАЮВШ БА

Дика дlадоладаьд бlаьстан балхаш «Шалинский» совхоза кхаш леладераша. Хlанзале а 2088 гектара тlа тlоедал дlакъейлай цар, 400 гектара тlа [illegible] дlа [illegible] минеральни удобренеш тайсай.

Укх деношка сихбенна судения яха буц, вlашагlъзбаь мукан гораш дlаювш боахи уж. Тахханарча денга 80 гектара тlа дlайийнай хьалха юв культураш, плана 120 йолча.

Доагъара лаьрхlа баьцаш дlаювча доккха дакъа лоац тракториста: коммуниста Солтаев Адама, Агаев Ваьхьда.

— Дийнахьара норма 130—140 процент кхоачашъю царех хlарам, — йоах совхоза керттерча агронома Панков Федора. — кхаш леладераша лоацача хана чакхдаха лерд! бlаьстап балхаш.

М. КУРОВ.

КОАРТОЛАШ ДIАЕ БОЛАБЕННАБ

Кхоалагlа ди да «Экажевский» совхоза кхаш леладераш коартолаш дlае болабенна. Социалистически яхье хьалхара моттиг лаьца Аушев Юсапа звено эгара хьалха аральней кхай тlа. Цунна тlехьа, шоллагlча дийнахьа, коамашка коартолаш дlае Угурчиев lамархан, хlаьта тахан еррига звенош дlаболабеьб из болх.

Совхоза хьатта чуйнна коартолаш хоржаш боатк звеношцара болхлой; шоай балхах мукъе доцца салъеташка новкъостал ду царна лаьйбеш леладераш а. Иштта болх еибалар шетадеш да: совхоза укх шера дlае лерд! 600 гектар коартолаш, гаргагарча дипъпхе дийнахьа керма яха вэеш я фуна лаьрхlа йола 1350 тонн. Цул соагlа кхы а аральаре хьетlа я эза 800 тонн. Уж поаллаьарча Сунженски районерен Къилбседа-Хlирий республикерча Пригородни районерен ийцай.

Боахама дирекцен партийни профсоюзни организацешен цхьана хьалкхье а кийчъяй звеношта юкъе хургйола социалистически яхья условеш.

Социалистически яхье къуеаш 12 звено хургья совхозе.

Коартолаш лелераша тlайийцача социалистически декхарашка лаьрхlад еррига совхозе гlолла хlаре гектара тlара 115 центнер коартолаш чуэца, хlаьта Аушева, Угурчиева, Албогачиева, кхача опыт йолча звеньевойша дукха лакагlа декхар тlайийцад. Пачхьалкхенга йоиа лерд! еррига е 3500 тонн.

Пятилетка диъалагlча шера дика хьийкъе коартолаш хьалхеяра йола къахьегамаш яхь дlайолалый совхоза механизатораша.

З. ДАУРБЕКОВ.

Апрель бетта календарагlа

Иттлагlча пятилетка диъалагlча шера плана тlайийца декхараш хилал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьй Старогрозненски бурув тохара балхий управленерча бурув деттача бригадаш. Управленерча 15 бурув деттача бригадах яхийе рапорт деннад 13—19 марта укх шера хьалхарча квартала план толамца кхоачаш тlехкхоачаши ярах. Буровой начальник Гребнев Александр Сергеевич керте латтача бригадо шие бурув тохаш хинна «Минеральная - 14» яха скважина бурув теха йисте яьккхай.

Бурув тохара кхаь бетта план хlинзаь тlехкхоачашъяьча вокх яха бригадаьа юкъе хьалхара моттиг яьккхай Калкин Владимир Яковлевич керте латтача «Ханкала-2» яхача буровой коллективо. Тlьоалагlча марттага кхачалехьа планагlа лаьрхlачул соагlа цо техад 135 метр бурув. Хьинаре къа а хьегаш. Цул дукха тlехьаюсаш яц буровой начальникаш Снегирь Владимир Петрович, Баскаков Иван Федорович, Ковалев Кирилл Михайлович, Шевчук Владимир Михайлович керте латтача буровой коллективаш. Цар хlанзалехьа коартала планал соагlа техад 150 метр гаргга бурув.

В. КОСТОЕВ.

Укх тlехьарча шерашка къаьстта дика болх а беш башха дика къахьегама толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода коллектив. Дика болх беш дlадоладаьд цо пятилетка диъалагlа шу а. Хьалхарча шин бетта плане тlайийца декхараш толамца кхоачаши тlехкхоачаши даьд цо. Белгалбаьнна дика къахьегаш бlаьш болхлой ба укхаза. Царех ба слесаройсборщикий бригадир Аушев Эдильгире Махьмад, слесарь-сборщик Измайлов Махьмада Мухажар, мастер Измайлов Хьусена Iийса.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир М. Аушев, слесарь-сборщик М. Измайлов, мастер I. Измайлов керда техника кийчъеча установкага хьежаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Къахьегамца лакхлу сий

Тхьаь шиъ шу да Малгобекски автотранспортни предприяте Исиев Суьйн Калимовича болх бу. Шин шийтта шу даьача деиз къахьегаш хьамоагlача цуьна хlара денна хьашт дола гlулакх а хинна дlаэттаб болх. Йислагlча пятилетка ударник волча Суьйна 1975, 1976 шерашка социалистически яхье котало яьккхай. Даим фийла волаш, теркамца болх беш хьамоагlача 1-ча класса шофера РСФСР автомобильни транспорта Министерства «Хатар ца хулийташ болх барах» цхьоалагlча степена знакаш кхоза еннй.

М. ГУНОЕВ.

16—20 МАРТА РЕСПУБЛИКЕРЧА ШУРИЙ ФЕРМАША БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ

Районаш	1978 ш.	Дийнахьа юкъе (эттугара бошахка) шура, 1979 ш.: хьалхарча шие дийнахьа	отчетни шие дийнахьа	Товарност (процент)	Дlахийна 1-ча сорта шура (процент)
Ачхой-Мартановски	5,2	5,3	5,3	83	42
Наурски	6,6	7,0	7,0	79	49
Шелковской	6,8	6,8	6,7	86	58
Гудермесски	6,5	6,1	6,2	83	60
Грозненски	6,0	5,7	5,9	80	40
Назрановски	5,2	5,6	5,8	77	46
Урус-Мартановски	5,5	5,4	5,4	82	53
Малгобекски	5,3	4,9	5,3	78	34
Шалински	5,9	4,9	5,3	83	83
Надтеречни	5,9	5,1	5,3	77	76
Сунженски	5,6	5,2	5,2	81	62

21 апреле — Еррисоюзни коммунистически СУББОТНИК

Даьхен рузкъа дебадара

Ниъ-ах эзар тонн хьалхьа боахама мохьаш дlа-юха хьоргда коммунистически субботник долча дийнахьа Грозненски автокомбината коллективо. 68 эзар тонно-километр ниъ бергба. Болх беш хургья 130 автомашин. 4,8 эзар сома валови доход а еш. Къахьегама цlей долча дийнахьа болх беш хургва 367 саг, царех 287 саг шоай балха моттигашка къахьегаш хургва, вокхаш предприяте хоа а гонахьарча моттигашка а лостам беш хургба. Иттлагlча пятилетка фонда юкъехьоргда комбината коллективо 1200 сом алапи.

Ленински коммунистически субботнике къаьстта дика болх бе лаьрхlад квартала плана укх бетта хьалхарча деношка кхоачашъяьча М. Сурикидаев, М. Астахов, И. Саваров керте латтача водителий бригадаша.

* * *

Къаьстта чlоагlа хьинар айдаь къахьега лерхl В. И. Ленин ваь 109 шу дузача денна хетадаь коммунистически субботник хулача дийнахьа Грозненски № 1 йолча гlишлон материалий комбината болхлоша. «Цlеча шоаттадийнахьа «бlаь эзар гаргга етта кирпичаш бlаь тонн кlирк кийчъе дош деннад цар. Из хул дийнахьарча нормагlа лаьрхlачул дукхагlа.

Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 250 саг, царех 105 болхло къахьегама вахте латташ хургва.

* * *

«Севкавгипроводхоз» института Нохч-Гlалгlай филиала коллективера къахьегама цlей долча дийнахьа балха аравергва 160 саг. Берригаш а хlана бац аьнна проекташ кийчъеш хургба уж. Цу дийнахьа 1350 сома мах а проектно-сметни документаци кийч а еш, шоаш даькха 400 сом алапи пятилетка фонда юкъехьорда цар.

* * *

«Югмонтажавтоматика» трестан Грозненски монтажни управлене коллективо чlоагlа ряна хинна хьалладад укх шера 21 апреле Еррисоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дlадоладаь дика гlулакх. Шин бlаь гаргга саг хургва цига дакъа лоацаш. Царех 170 болхло массазара шоай декхараш кхоачашдеш хургва.

Коммунистически къахьегама субботник долча дийнахьа итт эзар сома маьха монтажни балхаш де лаьрхlад цар, шоаш даькха 800 сом алапи пятилетка фонда юкъе а хьош.

ЭЛОУ-АВТ хьаьтеча къахьегаш йолча Маркелов Николай Ивановича кулгалдеча бригадо дош деннад цlаккха ца хиннача тайпара хьинар айдаь 21 апреле къахьега. Иштта болх бара тlахьийтар цо кхыбараш а.

* * *

«Чечингсельстрой» треста гlишлопгъеча механизаци ярa йолча управленерча еррига участкаша, бригадаша дика кийчо ца ЕррисоюзНи коммунистически субботник долча денна. Цу дийнахьа балха араваргва 270 саг, царех 170 шоай балха моттигашка къахьегаш хургва. Пхе эзар сома маьха балхаш кхоачаш а деш, 600 сом пятилетка фонда юкъехьоргда цар.

* * *

Грозненски «Металлист» яхача завода еррига цехий, участкий коллективаша дош деннад кхыча деношкарчул хьинарегlа коммунистически субботник долча дийнахьа къахьега. 21 апреле балха араваргва заводера 240 саг, царех 180 саг массазара шоай болх беш хургва. Цар 4850 соагlча сома маьха продукци ара а хецаш, пятилетка фонда юкъехьоргда 540 сом.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

* * *

Еррисоюзни коммунистически субботника кийчо ю «Лермонтовский» совхоза коллективо. В. И. Ленин ваь 109 шу дузача дийнахьа 700 гаргга саг аравергва балха.

21 апреле дергдола балхаш укх тайпара да: боахама конторен фермайн коашка жагlа булларгба, дlайоагlаргья керда кlотаргаши эшаци, цул соагlа, коашка лостам а беш, помещенешта гаьнашта кlир токаргья.

«Цlеча субботнике» даькхача ахчах 500 сом иттлагlча пятилетка фонда юкъедаккхийта лаьрхlад оаха.

Л. САРСАРОВ, Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза партиона секретарь.

* * *

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара сийна укх шера 21 апреле Еррисоюзни коммунистически субботник чакхдаккхара дlайоалаь Москверча хьалхалаттача предприятешкарча болхлой инициатива дег тlара къоабалъеш хьаллаьцай «Наурский» совхозе къахьегамхоша. Укх деношка хиннача совхоза партийни комитета заседане лаьрхlа план оттайнр субботник чакхдаккхара. Массий баьшмахашка ду балхаш мел-мотта ехкагlа кхоачашдара тlаберзабергба 21 апреле шоай беррига хьа совхоза болхлой.

Цар дош деннад 21 апреле балха нормаш цкъал аххаьзен кхоачашъеш къахьега, кхоамбаьча доагорах, материалех пайда а эцаш.

Субботник долча дийнахьа юкъера лаьрхlача 1500 сома маьха балхаш де лерд!

Х. МАГОМЕТОВ.

* * *

Еррисоюзни коммунистически субботник хулача денна къаьстта дика кийчо а я, цу дийнахьа хьинаре къахьегара доккхий декхараш тlайийцад «Терек» яхача мебельно-хьун хlамаш еча производственни объединене коллективо. Субботнике дакъа лоацаш волча 1700 сагах 780 болхло къахьегама вахте а латташ продукци кийчъеш хургва. Бlарччача дийнахьа кхольча материалий чотах къа а хьегаш, цар хьаергья «стенка» яха шовзткъа комплект, бархl бlаь букъбетта гlанд, шкафаш хьаяра эшача материалий 40 комплект.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КЕРДАДАРАШ балха юкъеккхувлаш

КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума решенеш ларде а лувцаш, «Хlара балха денна — Дикала знак» яхача девизагlа шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план соакха 19 ноябре кхоачаш а яь, планал соагlа даьккхад цар 5,8 эзар тонн мехкдаьттех 5,9 миллион кубически метр газ. Мехкдаьтта доаккхача цу юкъа кхойир 635 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, къахьегама овсарле планагlа лаьрхlачул 3,4 процент лакхйир.

Уж къахьегама толамаш дахар дукхахча дакъе организационно - техническ мероприятеш чакхъяхарах тайша хиннад. Масала, хьаэзаргда вай дlадаха шу. Цу шера организационно - технически мероприятеш чакхъяхарах лаьрхlа хинначул 372 эзар сома пайда бир. Цу дакъе творчески декхараш кхоачашдарах хинна пайда — 137 эзар сом, лерда техникен дикагlйола технологически процессаш производствана юкъейоалаярах хиннар — 77,5 эзар сом. Цкъа пайда ийцача хих шозлагlа пайда ийбарах хиннар — 29,4 эзар сом, скважинашта солано - кислотни обработкаш ярах — 3,7 эзар сом.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тlехьа лоаттабеча къовсаме доккха дакъа лоац рационализатораша. 44 эзар сома пайда бу хlара шера цар телача рационализаторски предложенеша.

Партийни профсоюзни организацеша кулгал а деш, дукха балхаш даьд ВОИР, НТО, НОТ общественни организацеша. Рационализаторски болх тоабара, керда техника производствана юкъейоалаяра, кхерамзален техника боккъонаш телха ца яра дукха хьажараш-конкурсаш чакхъяьхай укхаза. Хьажараш доача хана юкъейоалаяьча мероприятеша доккха новкъостал ду производствени хьокхамаш тоаде. Масала, Юрковский Николай Петровича, Ерош Михаил Павловича еннача предложенех производствана юкъейоалаяьча мероприята шера беш бола пайда 10,3 эзар сом да. Иштта боккха пайда а беш, дукха кердадараш производствана юкъехийлад рационализатораша Кожевников Олега, Войтов Анатоле, Черкашинников Александра, кхы дукхахчар.

«Тlехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагlа къахьегаш ба уж. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна сийленца чакхъабахара доккхий декхараш тlайийцад цар. Укх шера плана тlайийца социалистически декхараш лаьрхlача бесса 28 декабре кхоачашдергда НГДУ коллективо.

И. ВАГРОВ. «Сунжанефть» НГДУ производственно - технически отдела [illegible].

Корреспондента дошах

ЮРТА ХИЙРА БАЦ

«Тха Элистанже культура балхлоша во бац шоай болх. Хьалдаргба вай тхьаь шера кинонеханик вола А. Мальсагов. Цох «цехе гIолла» болча дун новкъосташен дика кхоачашду шоай декхараш, болх творчески бу. ХIаьта я шоаш юрта «квартиранташ» хет царна «Прогресс» яхача совхоза кулгалхоша тервалбац культпросветбалхахой, цар профессе сай айдара, бытовой хьаьташ кхоачалдара йоахко яц. Из бухсоцдаш во Iаткъа юрта духовни вахара». (Совхоза болхлой Ш. Ушаева, А. Абдурзакова, хьехархочун Р. Балгаевой письмо тIара).

ТIехьарча хана Нохч-ГIалгIайчен юрташкарча клубашен библиотекашен алкини ец йола моттигаш дикка духхагIа хиннай, цар коллективаш шоашкара доагIар чIоагIа хьадеха лиинай. Из къаьстта чIоагIа хоалу «Юрта бахача наха культурни гIулакхаш дар дIахо тоадара ше дезарех» бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советех соцам арабаьнначул тIехьагIа.

ЦIи хеза нах хестабар, социалистически къье нотбаьнаращта хетаяь тематически сайренаш, культура дикагIча вхуврчашка художественни самодеятельностага хьажараш чакхдоах лакхача идейни боарам тIа, чулоацам болаш, бокха кхетам лу цар. Цхьайолча районашка шерра деьрхад лалташ дIадийна, цунйца далара хетадаь духхача наха дакъа лоаца цIейш дездела. Цар гIо ду кагирхой дай къахьегама традицеш тIа хьалкхебе, къаьгга, эмоционально пропаганда ю юртбоахама профессешта. ДикагIа бу кхалнаха юкъера болх.

Из деррига хьахинад культура балхахой профессиональни боарам тIехьарча хана хоалуш айбаларах. Клубашка, библиотекашка кIезига баьхкабац халкъа хьалхашкара шоай декхар довзаш бола инициативни, гIулакхаца безам болаш, сатийна боаца нах. Мишта хьаллоац энтузиасташ, поощренеш мишта ю?

ДIадаьхача шера март беттa парте Нохч-ГIалгIай обкомой республика Министрий Советон цхьана тIаийцар решени. Из тIаероньяр КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советех соцамга хьежна республика юрта бахача наха культурни гIулакхаш делга тоадара. Парте райкомашта, райисполкомашта, министерствашта ведомствашта могадаьдар, къаьстта аьлча, юрта культпросветбалхахой цу лоархIамеча документа тIа оттаьча льготашца Iалашбара йола мероприятеш оттае a чакхъяха а.

Белгал ца даькхача далац цхьадолча боахамаша, масала, Наурски, Шелковской, Сунженски районашка могадаьраш чIоагIа хьаштдолаш тIаийцалга. Укхаза сиха дирде доагIар. Хьаэдаргьа вай Наурски районера «Россия» яха колхоз. Дукха ха йоацаш юрта керда кийтъий зрительни зали сценех, эстрадни ансамбла инструменташ костюмаш кийдай. Колхово шиъ чотах лелаву эстрадни ансамбла кулгалхо, хIаьта культура ЦIен директора бетта доагIача алапела тIатехад тхьаь итт процент ахча. «Культура цеха» хьаштий йоакхо ю «Комсомольский» совхозе.

Иштта дале а, духхьал дIаьрга вай: уж тайпа дика адресаш республике кIезига да.

— Юртахьарча культура учреждененка болх беш я квалифицированни, опыт йолча балхахой йокиха отряд, — дувц республика культура министра Р. Сайханова. — ХIаьта, хьаа мишта хетац цхьайолча моттигашка уж тернал ца бар. Хьаапал, масала, е факт: 1.437 клубийн библиотекайн балхахоех тахан алапена боахамаша икоашкара ахча тIатеха 18 саг мара вац.

Правительства соцам тIа оттаьь льготаш дIа ца кхоачаш ба духхабараш. ДIадаьхача шера, арда вай, вуройтта дезала мара деннадац боахам Iобиллара ссудаш, дукха моттигаш я чубахача фусамешка Iалашбара гIулакхаш дика доацаш.

Лакха квалификаци йола кадраш кийтъярга дикагIа хьежача бакъахьа да. Хокки ма хиллара, хьахулараш дика да мехна дукхача районашкара культура дешара заведенешка колхозийн совхозийн стипендианташ бахийтача. Вуз йистельяхкача кьона культпросветбалхахой боахамаша юхаух. ГIулакх техна пайдане да. ХIаьта Нохч-ГIалгIайчене, оалаш ма-хиллара, цунгахьа буьь бераабаьб. ХIанз культура институташкиен юкъерча лаьрхIача дешара заведенешкен деш ешаш верригга а... колхоза вик стипендиант.

Шоай кадраша кIезига кийтъю. ХIаьта республике кхьача регионашкара хьаухараш юрта дукха Iац. Иштта, шин шера укхаза венав 98 выпускник. Царех дагьалгIча даькъал дукхагIбараша дукха ха ялалехьа уж ираш йитар. Бахьан цаI да — юрта культура ирабоахаш тоавре, из лоархIаме участок карвенкача наьха бокъонца уйла ца яр.

ДIадаха шу чакхдоаккхи культура учреждененаш Iай болх бара мишта кийтъий хьожаш рейд йир. Цунца дийза автономни республика Министрий Советo кийчдаьча документа тIа могадаьча кхьача гIулакхашта юкъе халкъа депутатий Советий исполкомашта тIадиладар культура балхахой къахьегама материальни моральни стимулировани елга юрташка мел беркат доалаш юкъедихьад, боахамий кулгалхоша цар йоахко мишта ю, бытовой дешаш сихха къесттадой кIоартга тохилга. Рейда итогаш е лаьрхIадар 1978 шера I ноябре.

ХIаьта чакх мишта даьккхар де лиярхIар? Республикански комиссе итогаш янзар яниаре мара. Рейд еш гучадаьхача нхоачамбоацараш та уйла тIаяхийтанзар КПСС обкомо, автономни республика Министрий Совето.

Районашта укхаш дукха хоз деррига боахамаш дац юртара культура сихха детIайоалаира бокъонца гIо далла дIаьхий партийни советски органий кулгалхоша оалаш. Тамаш яле а из «аргумент» дац республика Министрий Совета председатела заместитела Т. Махмудхаджиевас а. Бахьан, арда вай, юрта боахаш да.

ХьалхагIа хьоахабаь хинна КПСС обкомех республика Министрий Советех соцам шиъ хана хьанйцача, цхьайолча моттигашка кхоачашбе ца хьатIаяцаш шоашта хета «ло баькхар» цуй. Иштта, масала, республика юрта боахама министра С. Кириллова республикански решенге «тIеhиро». Цун приказа тIа дIаяздаь да хьан, мичахьа, малагIа гIирсаш тьаьде a тоаде а деза. Бахьда, культурни цхьа болхлой йоахко мишта е оал яьна кхьа доца дац.

Цу «детала» боахамий кулгалхой уйла тIаяхийта йиделар Веденски райисполком а, районе культура догIайоалаира дешаех лаьрхIа решени тIаэцача хана. ХIаьта культура кхуврчашка къахьегаш кIезига мичаб укхаза энтузиасташ, шоай гIулакха бокъонца бола говзанчаш. Хьаэдаргьа вай Орджоникидзе цIерагIа йола колхоз. Шиъ юрта Махмете киномеханикла Х. Алиева болх бу тIхьо шу да. Социалистически къье дукхаза а котийнна яз. Укхаза кхоал ха библиотека заведующа йолаш йоаккх автономни республика заслуженни балхахочо Т. Агиширзаевас, культура Цlен художественни кулгалхочо, йиъ самодеятельни кружок, берий хор лелаеча М. Хусяиновас. Лоаллахарча Агишта якача юрта клуба заведующа ва массане а сий деш вола саг. Сийлаьа-боккхача Дай-мехка тIема инвалид О. Налаев, цунна гIо ду библиотекара Л. Абдулмуслимоваса бIаь гарьта юртхо художественни самодеятельноста юкъесоа мегаь йолча комсомолка К. Абдулаеваси. Уш хьинар долa, гIулакха мутIахьа бола нах колхоза правленена раьза бац: клуб тоеш ни, оборудованенех костюмашкен ахча хьахецац. хIаьта культура болхлой шоаш а бац шоай бытовой хьаштий еш йола йоахко хоалуш.

«Правда» корреспондентски пункте Элистанжи яхача юртарча наха дайта письмо токкаш гучадаьлла дог ца хьеста гIулакхаш иштта да.

В. АРТЕМЕНКО,
(«Правда» корр.)
Нохч-ГIалгIай АССР.
(«Правда» 1979 шу, 19 март).

Дика хьокхамаш гойташ хьайоагIа укх пятилетке Нохкай-Юртовски районе Калининна цIерагIча колхоза Алиев Хьумайда кулгалду тхьамма лелаеш йола цхьоалагIа бригада. Масала, соахка план 250 центнер йолаш 520 центнер докъадаьча тхьамкий лордаш ехкар цун коллективо, боахама бригадашта юкъе лаьржача социалистически къье хьалхара моттиг я лаьцха. Цу бригадана елар колхоза карара мара тела IIе байраш.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар тхьамка лелаьдаче Хатулаева Кхокхаса цуй йоIо Масраси. План 150 килограмм йолаш 795 килограмм тхьамкий йокъаль лордиш дIаелар цар паччахьалкхена 0,15 гектар долча кхай тIара.

Хьалхара шу дац цар шинне иштта доккхий хьокхамаш гойташ къахьега. Цунна тешал ду царна еннача Ленински юбилейни медалашка, дика къахьегарах тийнача дуккхача маькерча совгIаташи.

Укх шера план 15 йолаш, паччахьалкхенга 17 центнер тхьамка дохка дош деннад цу бригада коллективо. ЛаьрхIар кхоачашдар духха тIатеIIа къахьегаш а ба хIанз. Къаьстта духха балхаш да цар хIанз парникашка тхьамка рассада кхейра де дезаш. ДIадийна тхьамкий ги шиъ ханнахьен ииз болаш хьалтIадалийтар духха, из кхедира агротехника бонъонаша [illegible]

СУРТА ТIА: (аьттехьара вэрдехьа) Хатулаева Кхокхуа цуй йоI Масрап тхьамкий ги дIадийнача парникаша Iуьал доцш бе.

К. ПЛИЕВ сурт.

ЛАЬТТА ХОЗДАР ДУХЬА

Вай вежарашка долча социалистически мехкашка а, хIаьта иштта США, ФРГ, Канада кхьача мехкий а парникашка, рощашка яглача дукхача гаьнаша, къамаьл де хоаш яьре: «Тха Даьха — Нохч - ГIалгIайче» а вла мегар, шоашка хаьттача. Из нийса а да. Вай республикера цу мехкашка дIаизухьийт «Плодсемгоспромхозе» ихедаь сомий, декоративни гаьний, наггахьа мара кийслуш йоацача кIотаргий ги.

Цу даькъе хьалхашка латтача декхарех дика лоархIабу «Плодсемгоспромхоза» болхлой. План 4944 эзар сом мара йоацача, ихе а даь 5566 эзар сома мах бола тайп-тайпарча гаьний, зизай ги декхар цар соахка.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьдар иттлагIча пятилетка план СССР керда Конституце шу дузача дийнахьа кхоачашъяьча Красиооктябрьски отделене коллективо. Хьохамашка диллача цул дукха тIехьайисац Шалажински отделене коллектив а. Цо СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш хиннача дийнахьа кхоачашйир пятилетка план.

Вай Даьхе из болашагIа, лаьтта хозагIа, вахар ираз долашагIа де гIерташ къахьег дерригача советски халкъо. Цу доккхача гIулакха юкъе дика дакъа лоац «Плодсемгоспромхоза» коллективо а. Цун кулгалхошчоа Угурчиев Иналкъий Башира дага а деха, оттара къегIа долча хана — гурахьен Iайи — зизаш кхеде лаьрхIар боахаве. Цу гIулакха массехк шу хьалха теплица хьайир. Дукха йоккха а яц из. Цо дIалоацаш дола лаьтта 2500 квадратни метр мара дац. Хоаш ма-дий оизаш доацаш цхьаьцаI цIей дIа ца додийта. Зизаш кIачча дукхагIа самукъадоал, дикагIа сакъерд, салоI наха. Из хоаш я къонача специалиста Шабазов Ахьмада кулгалду цу теплица коллектив.

Цудухьа хьалхашка латта декхараш кхоачашдара ергга шиъ уйла тIаяхийта, цкъ, хьинар кхо ца деш къахьегаш хьа а йоагIа ю.

Укх шера дикка шердерга теплица яха. Цо дIалоацаргда 10 эзар квадратни метр лаьтта. Пайда баь даьккхача ахчах кхы тIа а хьалъю теплица гIишлош. Из гIулакх чакхдоаккхаш къаьстта дика къахьег Михайлов Владимира кулгалдеча бригадерча монтажника Низмутдинов Александра, тракториста Шахабов Хавежа, кхычар.

Теплица чукаьнахьа кхиа да. ДIачуваьлча тIехьанаьа юкха хIамаш Iо ца лькача ялац, сов йIайха йолаш. Цlеча кIуяса тара лест гвоздика яха оизаш тIадаьнна кха. Яьнача цIера тара лест тюльпанаш дагIа моттиг. Царел совгIа кхы а дукха тайпаш оизаш кхеду укхаза. Зизашта Iуьал делга ханиякъем агротехника бакъонаша дIадеххача тайпарен чакхдоах йоккхагIйолча агрохимика Молокова Наталья Владимировнаси цун новкъосташен.

ТIехьа - тIайоагIача хана лазаал совгIа беттадуарнаш, петрушка, укроп, кхы тайпа кхачак баьцаш кхеерьа теплице. Уж культураш кIезиг-дукха хIанз а кхеесза укхаза. Цхьа ха яьлча теплица кхаш 40 эзар квадратни метр моттиг дIалоацарг-йолаш шердерга.

Теплице оттае лерхI «Микроклимат» яха установка. Шийна хьалхашка оттадьча декхарга хьежжа автоматически хий дул, подкормка ю, чура фо хуац цо.

ДIайхача термальни хица дIоахьаю теплицаш. Яьккхача цхьан гIув чура мара доагIаш ца хилар бахьан долаш, кхаш шердича из ца тоъа а мег. Цудухьа кхы а ши-кхо гIув ца яькхача вIештIехьдаргдац гIулакх.

А. КУИМОВ.

Иттлагlча пятилетка мулаш

БУРОВОЙШ ЯЬССАЛЕНАШКА УХ

Дикка боадбенна ха яр парте Новоузенски горкома хьалхарча секретараца Абенов Исламаца цхьана со Мангышлакерча эгтера йоккхагIа йолча мехкдаьттеи тахан йоаллача моттига центр йолча Новый Узене вахар. Автомобила фараше сийрда боахар цу сахьата бьесса хинна тхо санка нийса никъ. Шевченкера Новый Узене бодаш гарга никъ бац (Мангышлакски буставех укхаза цунах иштта уал из-м, «цхьа 150 километр» мара гаьна йоацаш оале я). Цу никъа бIоаххала долхаш алхха цкъа мара йоинзар тхоца тIомикъа йисте нах бахача моттиге йоагаш лампеш.

— Кхоана Iуйренга аьлча е моттиг йовзаргьяц хьона, — аьлар Абеновa, са дагардар хайча санка.

Иштта хили а хиэар, «Узень-нефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене керттера инженер Утепкалиш Тажигалиев хьалха a волаш тхо промыслашка долхаш, лай чих а тIауллеш йола шаьра аре кхыча тайпара яр. УрагIа а яхорагIа а яьссаленах тIех а ювлаш, нийсача мугIарий хьисапе горизонта линех дехьадувлар электропередача линe дIоагIий, хIаьта цу эррагача ара, бIарг дIа мел кхоачача мехкдаьтта скважинаш я. Пейзажа тIаккхеташ дар массанахьа а гуш хиина лакха турбаш йола Iанара яьш.

Царех цхьаннена юхха сецар машина. Тхона духьалвоагIа юкъера ха хургйола къонах.

— Хьоакшал тоха, — аьлар керттерча инженера. — Оператор Анес Айтниязов, Казахски ССР Лаккхехьарча Совета депутат, 30 шу стаж йола мехкдаьттахо, укхазара саг.

— ХIаа, ва укхазара, — тхоца кулг а телаш, велакъежар Айтниязов. — Укхаза-м хьоахе сайгалаш яр лелаш. Мехкдаьтто боалабир укхаза нах, хьадакха халача мехкдаьтто.

— ХIапед «хьаданкъа халв»?

— Хьакал ию. — Айтниязова Iоихайде хьаэц лаьттара кIарг, болх беш йолча поршена юкхе йоаллача оттхалаш чIоагIъеш йолча гайкех цхьаннена тIерча Iаьржача хоттала Iочуйотт из. КIарг духьале йоацаш хоттех чудахар. ТIаьккха Айтниязова хьа е даькхе лостаду кIарг, цунна тIалета Iаьржа хотта дIабоали хьажа, амма из дIабалац: хотта чIоагIа тIалетай кIарга. — Ер да-кх тха мехкдаьтта, кийсагIа аьлча, цунах йоалла парафин...

Парафин. Эттара маьхгIара бийдал. Укхаза, Мангышлакe-м цу рузкъа йоккхий халонаш тIаоттаю мехкдаьтта доаккхараштa. «Iаьржача дошох» йоалла парафин, практикана хIаззалца хьа йовзаш хинвача нормаол совгIa яьина, 25 процентага кхоач. Из фу яхилга да? Скважина чура хьалъара даьлча мехкдаьтта температура 30 градусага кхоачаш лоаллу — из температура хилча парафин йоталу, турбаш дIаюкъ. Иштта духха парафин йоалла мехкдаьттана халла мара ма-гац шийна никъ баккха.

Никъ иштта дIа ца баккхийтара мехкдаьтта хьалъарадоалача моттиге лакха лоаттае еза цул температура. Иштта хьахиннай скважина чура хьалъарадоалача моттиге мехкдаьтта дIоахдеш йола система. Цу гIулакха хьадаьд мехкдаьтта лоаттадеча моттиге бодача новкъа турбаш а йолаш дола яьш. Уж да иштта «вIайха трансконтинентальни» оалача Узенера Гурьеве гIолла Куйбышеве йодача мехкдаьтта провода йIоаххала а.

— Бокъонца лаьрхIача, — йоах Тажигалиева. — мехкдаьттахошта йола шолаш я тха промыслаш. Укхаза деш дарех дукха хIамаш практике духхьашха деш да. Хьаэдаргьа вай воаш йийца дIоахдара проблема. Дира форда хий Шевченкера ма кхухьий оаза. Цунах пайда эцаш дицдалийта [illegible] цунах кхераш боалаш хилар. Из хий бахьан доаш турбашта чу гIоа дий е кхау уж. Тха мехкдаьтто тхона хьалхашка уттадеча [illegible] укха еш [illegible] Iац. Мехка итташ йолча Iилма-тохкама институташа хIара доина гIо ду тхона. ХIаьта а проблемаш хIанз а дукха я. Долча бесса аьлча, иштта хала мехкдаьтта да тха дар.

ТIехьагIа горкома хьалхарча секретараца къамаьл деш дIаьйха а хоаар сона иштта оалаш.

— Мехкдаьттеи газн тхона, — йоахар Абенов Исламa, дешашта юкъе a керттера доц да. Аз дувцар духхьал уж хьадоахнига дац, аз юцараш я хий доацача яьссалене боагача малха кIал е Iай хьехкача мнкагIа из хьадоаккхараштa тIалетта халонаш.

Цудухьа оаза укхаза беш йола берригa болх мехкдаьттахошта къахьегара a бахара a эгтера дикагIа дола хьалаш хьадара тIаберзабаь бе. Цу даькъе дукха хIамаш даьннад. ДукхагIа йолча скважинашкара мехкдаьтта механизмашца доаких, тIехьтIехьа дукхагIа хул операторий балхаш деш бола нах. Мехкдаьттахой промыслашка дIаккхувлаш a юха цIа ихувлаш a комфортабельни автобусаш я. Городе царга хьсмаш хул хоза кийчъаь квартираш культура дворецаш, оалаш.

...Раьза йоацаш хьахец Мангышлако наха шиъ рузкъа. Мехкдаьтта хIара керда тонна a газа хIара кубометр a етта кхачац царга тахан. Амма буровойш тIа-тIа гаьнагIа ух яьссален аревашка, уж я ахгIайрен таханарча вахара символ.

Игорь ВЛАДИМИРОВ.
АПН корреспондент.

МОСКВА. Хирурге гипербарически оксигенаци — из нерда а йоккха тIехьале вонилаш а хIама да. Из организме кислород ца тоьаш (гипоксия) хилараш къоасам лоаттабара йола профилактически дарбани метод я.

СССР АМН А. Н. Бакулина цIерагIча сердечно-сосудисти хирурге Институте цу методагIа пайда эц Iовеше я дага порокаш йолаш хиннача хирургически дарба дара. Эттара хьалха института коллектива клинически практике пайда эйцаб шин метода комбинацех-гипербарически оксигенацехи искусственни цIийца го бахийтараш. Цо таро хилийтай доноран дIий доацаш a къыметтел эIаиигача бераштa дега операцеш е.

СУРТА ТIА: операци е йолаялалехьа профессор Л. А. Бокерили (аьттехьара вар) эIажагIйола Iилман болхло М. А. Зеленикинен бароопераціонне.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОДУКЦИ ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

ИттлагIа пятилетка дикала пятилетка хиларга хьежжа шоаш арахеца продукци дикагIа хилийтара тIехьа къахьег а санна къахьегаш я «Электроприбор» завода коллектив.

Цу гIулакха къаьстта терко е болабелар уж 1972 шера дено. Цу шера заводхоша шоай балха юкъейоаллийр продукце дикала управлени яра комплекски система (УКТП).

ХIара кIирагIа ерригача завода балха дикал юцаш къаьст-къаьстача цехашкен участкашкен чакхдоахача дикала Деноша таро лора хIаране бехктоккхам лакхбе, кийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаха, хIаьта цунца цхьана лакхлора арахецача продукце дикал.

1977 шера дена кердача системага яьннай завод. Из я продукце дикала управлени яра комплекски система (КСУКП). Из система шоай балха юкъейоалаяре заводхоша предприяте къаьстта стандарташ (СТП) оттаяьй. Уж стандарташ 118 я заводе. ХIанз ерриге завод продукце дикала управлени яра комплексни системагIа болх беш я.

Ди тIехьагIа тоалуш латт из система балха юкъейоалаяра хьалаш. Из гIулакх дIадоладаьча хана цу хьакъехьа дерригa балхаш кулг-мара чакхдоахар. кIаьта хIанз уж балхаш машинашца автоматизированни хьисапе ду. Нагахьа санна балхаш кхоачашдерий балха тIа кхоачамбоацараш нийсделча, цу сахьате из хьагуча а даьнне, оза воегIар бехктоккаме оа. Цу гIулакхо гIо ду кхоачамбоацараш сихагIа дIадаки комплексни система кIоаргагIа балха юкъейоалаен.

Продукце дикала управлени яра комплексни система балха юкъейоалаярах цу заводе хIаналехьа хьахиннар, масал а доаладаь вай аьлча, из да, нагахьа санна цул хьалхагIа заводхоша кулгара кхаь дийпахьа беш хинна болх хIанз шин сахьата машинашца чакхбоаккхаш хилар, хIаьта балха дисциплина тоенна, цунца цхьана лакхлу продукце дикал а. Из къаьтта хьахьокх, цкъа дIаелча юха ца яйташ йола продукци керда система юкъейоалаяьчча денз 94 процентагара 98 процентага кхача. ХIаьта паччахьалкхен дикала Знак йолаш продукци арахецаш ца хиннача, хIанз заводо ерригa арахецача продукцех 30 процент гаргаяр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. ТIаккха заводе болх беш вола 64 саг ОТК шиъ тамагIа а долаш продукци кийтъеш ва. Иштта заводской дикала Знак еннай 300 саьхала.

Белгалбаха боагIа из маьхера гIулакх балха юкъедоаладеча къаьстта дика къахьегараш. Царех ба № 1 йолча механически цехера слесарно-отделочни участкера мастер В. И. Арлашкин, Павлиди Нина Константиновна, фрезеровщик Галиназоевсий Владимир Петрович, токарь Теселкин Геннадий Викторович, № 5 йолча сборочни цеха малярни участкера малярш В. Н. Фомина, Глазова Евгения Николаевна, слесарь-сборщик Букриев Николай Алексеевич, иштта кхы дукхаабараш а.

Х. АУШЕВА.

Вай хоалахой болча

ДЕРРИГНЕ ЛАРД — КОЛЛЕКТИВИЗМИ БАРТ-ЦХЬОАГIОИ

Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни районерча боахамех йоккхагIа лоархIаш я Ленина орден лелаеш йола Ленина цIерагIа колхоз.

Хоаш ма-хиллара, дIадаха пятилетка кхоалагIа шу юрта боахаме халагIчарех ларкIа дезаш да, хIанз аьлча, массайолча культураша дика дегI дакьача хана шоаза чIоагIа ша техар. Дуникача участкашта дикка эс а деш. Бакъда, халонаш эшаяра низ дIаихоача коллектив шо йолга хьахьеккар цо цу чоалханеча хьалашка. Цхьайолча участкашка культураш юха дIайийра доацача хана. ХIаьта гуйре хьатIа а кхачача хьувкъам чуйцачул тIехьегIа доикха са даькхар колхозхошта. Из кхетаде хала дацар. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача даьнна илат 38.5 центнер хилар, коартолаш — 200 центнер, баьцадаараш — 150 центнер. Цо таро хилийтар колхозхой план меттел, доккхий социалистически декхараш а кхоачашде. Пятилетка лоархIаме долча дикьлагIча шера йоаггIаш йола хийчо е.

Вайна ма-харра, моллагIча коллектива толам цун хIара саг юкъара декхар довзаш из кхоачашдара оерцагIвоалаш хиларах латт. ХIаьта укхазара коллективаи дуккхача къамех лаьтташ а цун дуккагIа бола дезалаш интернациональни болаш а я. Масала, хьаэдаргба вай хIирречо Владимирен гречанка Марияси хьабаь Биченовгlар дезал.

Уж шаьккхе a дониххий толамаш a доахаш къахьегаш да укх колхозе, шерра дакъа лоац колхоза юкъарча вахаре. ЛерттIа кхеду цар шоай бераш. Уж деррагаш a дика дешаш да моттигерча юкъерча школе. Верий массаза a яхар санна бокхагIчаргара, къаьстта а даьгарен наьнагарен хьокхам хьаацаш оамал хул. ХIаьта Владимир Ленина ордена кавалер волга белгалдаьнхача хоьрга цун бераш шоай даьх доккхал хе ниш йолаш долга.

Цу тайпара дезалаш кIезига бац укх колхозе. Царех ба гIалгIачун Гадаборшев Iалихаиси хIиречун Верайн дезал a. Ираз долаш ба иштта Гадаборшев Мухарбиклен хIиречун Раиса Дзариевайн, хIиречун Толасов Таймуразен эрсечун Любайн. ВестагIар Петрен Ольгаи, иштта кхычар интернациональни дезал.

Цу тайпарча дезалаша кхы а чIоагIду тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера буьззамаш, доттагIал, яхаш, гIадбахарца дувцар тхога колхоза парторганизаце секретара Бадтиев Сергей Алихановичен Куртатски юрта Совета председатела Гадаборшев Атрана Мухьмадеи. Цудухьа Коммунистически парте даим хьалхадоах вайна массадолча къамий дикагIа йола оамалаш, культура дегIа а кхувлаш, цу овлан тIа юкъара культура хьакколлар. Цунна дола масалаш шортта кордоагIа Ленина цIерагIча колхоза вахар дикка эйча.

Укх тIехьарча хана къаьстта коалу укхаза къахьегаш а бахаш a болча наьха сакхетам. гIулакхаш советски вахара хьесапа белгалагIа йолча оагIонашца дIаьхий хиннилга.

Коллективизма, доттагIлеси белгалонаш — наха юкъе ца хилча мегаргдоаца бакъдар a хинна дIаоттад. Тайп-тайпарча къамех болча наха дIа-юха лелаеча буьззамаш таро лудийт кхьча къамий вахар, культура кIоаргагIа йоьдха, царна юкъера дикагIа йола оамалаш хьаьщна, уж ебае, уж къамин юкъарча оамалех дIатоха.

Вежарашта юкъе хулача тайпара буьззамаш да хIиречун Карданов Татарканен гIалгIачун Илиев Идрисси къахьетама дезалашта юкъе. Иштта чIоагIа доттагIал да кхыча дезалашта юкъе a. Царех ба эрсе Сидорин Незари, гурже Кобандзе Васо, гIалгIай Iийсам IбрахIамий Дзауроштiар, хIирий Джигаев Георгийи Галлаев Мутийн.

Цар массаза а дIа-юха гIоновкъостал ду производстве къахьегаш а вахара гIулакхаш къестаде дезаш а моттиг хилча. Дика-во дета а кIаши уллув хул уж.

— Цхьан коллективе къахьегаш болча наьха барт-цхьоагIо хилча царна юкъера доттагIал чIоагIлуш хоши ма-дий, — яхаш дувц парторганизаце секретара Бадтиев Сергеес. — ХIаьта а тесса леладе йиш яц яз гIулакх. Цудухьа вай хьамсарча Коммунистически парте хьехкача тайпара вIаштIехьбоаккха оаха наха юкъе беш бола кхетама болх. Тха партийни организаци а колхоза санна районе йоаккхагIъярех я. Цудухьа цун низ дIакхоач колхоза мел йолча бехктоккамеча участкашка, нах бахача моттигашка кхетама болх бе, парте доша хIаранета дIакхачийта.

Цу гIулакха пайда эц балха тайп-тайпарча формех. Къаьстта пайда боалаш да политически экономически дешар. Укх дешара шера вIашагIъеллай колхозе политически, экономически дешара 18 школа. Цига дешаш, шоай политически кхетам лакхбеш кхо бIаь гарьта саг ва. Алхха комсомольски дешара юкъеэзав цхьа бIаь гартта комсомолеци кагирхой.

Вахархошта юкъе кхетама болх дIахьош цул совгIа агитколлектив a я. Цунна чуоагIа 14 политинформатори 29 агитатори. Къаьстта дукха политико-массови болх бу цар лекцеши беседаши еш колхоай къайбаш лелaдерашта, механизаторашта, кхыча чаахьегамхошта юкъе. Цу лоархIамеча балха юкъе дикa дакъа лоацаш ба «Знание» общества районни, республикански организацей лектораш a. Массехк шу хьалха хиннача КПСС Къилбаседа-ХIирий обкома Х-ча пленумо хьалхадаьккхадар цхьайолча моттигашка интернациональни атеистически болх лаьгIбенна хилар. Из кхоачамбоацар дIадаккхара лерттIа болх беш я колхоза парторганизаци.

Агитатораштеи, политинформатораштеи, докладчикаштеи, лектораштеи хьалхашка декхар оттадаьд берригa агитационно-массови болх дефференцированно бера. Из хIанз бу наьха профессиональни говзалга, уж ха йха е къона хиларга хьежжа.

Цу боккхача балха юкъеэзаб тайп-тайпарча къамий викалаш. ДикагIа болча агитаторех, политинформаторех, пропагандистех лоархIаш ба Куртатски юрта Совета председатель Гадаборшев Атрана Мухьмад, моттигерча школа директор Козонов Махарбек Васильевич, колхоза хьалхалатта доярка Алборова Соня, звеньевая, республика Лаккхехьарча Совета депутат Бекбузарова Маржан. Цар a кхычар a кхетамца кхоачашду шоашта тIадила декхар, шоай беседаш, лекцеш юрта, района вахарца айхха юкза хоаш ба.

Колхоза парткома член волча Тулатов Зельимхана белгалдаьккхар, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара дикка новкъостал ду ленински принципий ларда тIа кадраш хьалкхеерон уж йоагI-йоагIача дIаухттаерон, яхаш. Бригадираш, звеньевойш, ферман кулгалхой, парткомех, колхоза правленех, профкомех членаш цар кхетамга а хIамах кхиларга а хьежжа дIаухттабеш а хержаш а бола тайп-тайпарча къамий викалаш ба. Масала, колхоза правленех парткомех членаш ба хIирий Джагаев Павел, Хетагуров Николай, гIалгIай Келигов Жабраил, Бекбузарова Маржан, Илиев Идрис, эрсе Усанцов Матвей, иштта кхыбараш.

Тайп-тайпарча къамий викалаша кулгал а деш оттадаьча боахама гIулакхах лерттIа пайда a боал, къахьегамхой инициатива айю, цар доаха толамаш алсамдоах. Производстве хьалхалаттарий мугIараш тIа-тIа шерлуш латт. Царех ба Iаьсий леладераш Гадаборшева Хадшат, Гаглоева Нуца, звеньевойш Патиев Iаьла, Гусалов Шалва, механизатораш Есиев Махьмед, Цуров Хизар, Заиандзе Гоги, кхыбараш.

ХIаьта паччахьалкхен лаккхара совгIаташ луш укх тIехьарча шерашка белгалбаьхараш а кIезига бац. Царех ба Газзаев Алексей, Усанцов Михаил, Томова Мадинат, Дзаурова Радимхан, Бурдули Груня, Гаритишвили Елисо, кхы а дуккхабараш. СовгIаташа низ лу царна тIехьа тIайоагIача тапа кхы а оасарегIа къахьега, цу ларда тIа чIоагIлу царна юкъера доттагIал а.

Бокха пайда хул колхоза къахьегамхошта интернациональни доттагIал чIоагIдара хьакъехьа цар Нохч-ГIалгIайчен Наьсарен района «Экажевский» совхоза ахархоца лелаеча буззамех. Вежарашха йолча шин республика боахамашта юкъера социалистически къье кхы a шерагIа яржаш латт пятилетка дикьлагIча шера.

М. ОСИЕВ.

Кхоана — Советски Башкире 60 шу

Башкири РСФСР чуйнагІеш кІиштІъелне эттара хьалхара автономни республика я. 60 шу хьалха Башкирски АССР кІиллагІйоллара хьакъехьарча документе кІел куьг яздир В. И. Ленина. Пачхьалкх Іедал дол-ча хана йоккхачу кхелга, бохьо йоццаш халарга кхочедаль хиннача башкирски халкъана шай кьаман пачхьалкхалл кхолча, бІаьшеренашкахь шира йоле общественни дегІаехара нийсъ баьхьа кьадоагІа из. Революци хьалхалча Башкири Россе башхе терпхал ца беш ули аграрни мехи хиннаб, цун фабрично-заводской промышленность куйнагІаш хинна предприятеш дуккагІча дехьхьа юртбоахамах хьуни бийдал чекхйоалаш йола аккустарни хьисапе предприятеш хиннай. Советски автономе, РСФСР-ен СССР-ен юкъе йоаххонка долча халкъаши кхоткъостех а Даи хьалхашар бахьан доллаш чІоагІа тІехьабилса хинначара кІинхара боала а социализм хьалхара некъа бола а кІаштІехьданнад башкирски кхоллаганахой. Башкирски АССР хорегІдехьхар ленински кьаман политика котьялар хьалхара хІана да. Тахана Башкири — шайна йоккхагІъерх индустриальни район я. Тахана дегІадоагІа цун промышленность лоарзІамагІа доле деанъаш: мехкдьтта даккхаре, мехкдьттехимхакаре, машинашъярхе, химически, энергетически металлурги, хьуни дахкхе кІаманаьрен, ийган кхочаш промышленность. Мехкдьтттехимхакарен мехкдьтта — химически продукташ арахецарах боарамга дииллча мехка эттара хьалхарча моттиге латт республика. Башкире кІанзарча техникаца дийнбалча боалама юрте боамо Дахенна хьат, шашара совцаш, кхартоливе тІа.

Советски Іедал латтача цераша, хьалха цкъа йоацаш а литература могт а боацаш хиннача Башкирие, хьалхадийнай дукха хьаман металлургаш кадараш, хьалхара хьаман культура. Хьалхара кхоллагам Советски Дехьахкаа рузкьа соедохьх шоай дезача цІайна кхетабохьа гІа республика хьалхаганаой.

Индустриальни дегІаахара темпашка диллача таханара Башкирски АССР Российски Федерацие экономически районашта юкъе хьалхарча моттигашка латтарех я. Сахха дегІайоагІа республике химически мехкдьттахимически промышленность, машиношъелга, Іаьржон бос болеи металлурги. Башкири хІара шера доакх 40 миллион тонн мехкдьаьтта.

Республике доккхагІа дарех керда гІирсаш — Белорецк — Карламан яха электрифицированни машинник, Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаеча Уфимски синтетически спирта заводера фенол ацетони доаккха комплекс, Нефтекамски автосамосвалий завод.

Экономикен культурен дегІайоаллеча доккха дакъа лоац СССР Іилмай Академе Башкирски филиало, Іилматохкама институташа. Тоаденнад къаман профессиональни сценически искусство, литература, музыка, халкъа творчества творчески нІекъаш. Библиотекай киникаш фонд тахан 19 миллион том совгІа я.

Цхьа дезал санна барт болаш бахаш а цхьана къахьегаш а дуккхача къамех бола нах ба уккхаа. Республике бахача къахьегамхоел 22 вийкал пачхьалкхен Іедала лакхехьарча органе — СССР Лакхехьарча Совете харжа ва. 255 саг — Башкирски АССР Лакхехьарча Совета депутат ва.

СУРТАШ ТІА: 1) Башкирски АССР столицера — Уфера В. И. Ленина цІерагІа майда. 2) СССР 50 шу дизара цІерагІа Салаватски мехкдьттахимически комбината аминна заводера хьалхалетта бригада. Аьрдехьара аьттехье — чувахо Д. Г. Никитин, эрсе А. Ю. Фокин, татарин Д. С. Садыков, башкир А. Н. Гумеров, эрсий А. А. Федосеев, А. П. Федосеев.

В. ВОНОГА сурташ.

ТАСС фотохроника.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1974 шера 18 январера СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца хьекъа дуккхача шерашка цІена къахьегаршъ къахьегаме карагІдаьккхарий хьовсем СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла укх нохкъостанта:

(Чистедоалар. Доладур 20 мартерча «Сердало» тІа).

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ ГІОЛЛА:

«Грознефть» объединение тампонажни конторе гІолла

Вечный Владимир Александровича — скважинашта цементаж еча машиниста.

Бачкова Іайшана — болхлочоа.

Вдовиченко Мария Карповнана — кладовщица.

Горшенев Федор Гавриловича — цементировочни агрегата моториста.

Краснов Павел Александровича — слесаре-ремонтника.

Кравченко Александр Терентьевича — слесара-ремонтника.

Котенко Мария Дмитриевнана — болхлочоа.

Макаренко Иван Андреевича — скважинашта цементаж еча машиниста.

Солдаткина Галина Васильевнана — инженера.

Остриков Василий Александровича — скважинашта цементаж еча машиниста.

Остапенко Тамара Ивановнана — кадрай отдела йоккхагІйолча инспектора.

Кувеля Семен Ильича — скважинашта цементаж еча машиниста.

№ 7 йолча треста Грозненски МУС автобаза гІолла

Рогозина Зинаида Васильевнана — болхлочоа.

Зубков Иван Константиновича — механика.

Насимов Михаил Гавриловича — шофера.

Крахмалев Николай Николаевича — шофера.

Нохч-ГІалгІай гІишлош управление гІолла

Валаев Сергей Магомедовича — диспетчера.

Мельникова Елена Францевнана — планово-экономически отдела начальнике.

Сидорова Евгения Ивановнана — планово-экономически отдела начальника заместителя.

Нохч-ГІалгІай гІишлош управление СМУ-6 гІолла

Алуева Асиана — пенобетонщица.

Бурыкина Евдокия Алексеевнана — штукатуре.

Ионенков Иван Ионовича — СМУ начальника заместителя.

Юсупов [illegible] Юнусовича — хьалхоча.

ЧИУС гІишлош механизацие управление гІолла

Белецкий Петр Михайловича — слесаре.

Ваузр Яков Богдановича — слесара.

Гусаков Эрвант Николаевича — лакъа монтера.

Егорова Анна Степановнана — механика.

Зарнаев Башана — бульдозериста машиниста.

Ивахно Андрей Ивановича — бульдозера машиниста.

Михайлов Ефим Ивановича — трубоукладчика машиниста.

Попов Петр Анисимовича — болхлочоа.

Чуприна Софья Никифоровнана — кадрай отдела начальника.

Чараев Хамид [illegible] — бетонщика.

«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене производственно-технологически комплектацие управление гІолла

Казанин Михаил Федоровича — строгальщика.

«Чеченгазпромстрой» треста механизацие управление гІолла

Саломатин Захар Федоровича — кровельщика.

«Грознефтехимремстрой» тресте гІолла

Абволова Анна Яковлевнана — каменщица.

Барбарян Герш Рахмиловича — термоизолировщика.

Чакуева Яхева — штукатура-маляра.

Шатурин Иван Петровича — газосварщика.

«Монтажтермоизоляция» яхача Грозненски спецуправление гІолла

Аспальский Николай Кириловича — электромонтера.

Батырзаева Аниса — изолировщицана.

Ковалева Клавдия Васильевнана — изолировщицана.

Ковалева Антонина Григорьевнана — изолировщикий бригадира.

Кручинова Вера Стефановнана — изолировщикий бригадира.

Литвинова Раиса Григорьевнана — изолировщицана.

Москалева Вера Илларионовнана — подсобни болхлочоа.

Покрова Рахиля Ибрагимовнана — изолировщицана.

Хлебова Любовь Ивановнана — общежите комендата.

№ 7 йолча Ленина орден лелаеча специализированни треста Грозненски монтажни управление гІолла.

Федулов Иван Михайловича — газосварщика.

«Югмонтажавтоматика» яхача треста Грозненски специализированни монтажни управление гІолла

Волков Иван Мироновича — къахьегама [illegible] йолча йоккхагІйолча инженера.

Бобылев Тимофей Ивановича — кузнеца.

Гурьянова Вера Гурьяновнана — слесара.

Высокобоков Петр Ивановича — йоккхагІйолча инженера.

Заречнюк Иван Максимовича — йоккхагІйолча прораба.

Кроликовский Петр Михайловича — газосварщика.

Кроликовская Валентина Степановнана — кадрашта йолча йоккхагІа йолча инспектора.

Лямкина Валентина Викторовнана — керттерча бухгалтера.

Грознефтепродуктовые гІолла г. Грозный

Мохирева Ирина Евстигнеевнана — контролере.

Гриценко Тамара Андреевнана — йоккхагІйолча экономиста.

Кононенко Иван Моисеевича — слесара.

Семенищ Эмма Леонтьевнана — бухгалтера.

Бойко Анастасия Петровнана — секретаре.

Кондратенко Анна Даниловнана — [illegible] машиниста.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене жилищно-коммунальни управление гІолла

Враби Порфирий Михайловича — слесара.

Дружинина Прасковья Васильевнана — болхлочоа.

Невендеров Гусейн Диадуллович — инженера.

Кравошкина Мария Алексеевнана — болхлочоа.

Краснов Михаил Алексеевича — йоккхагІйолча инженера.

Пойова Валентина Андреевнана — болхлоча.

Покуткина Нонна Михайловнана — дворника.

Похало Анна Евсеевнана — дворника.

Усенко Мария Ивановнана — болхлочоа.

Чувосова Евдокия Григорьевнана — болхлочоа.

Шиманова Альвида Бехитана дворника.

ЧИУС жилищно-коммунальни конторе гІолла

[illegible] Пелагея Михайловнана — уборщицана.

НГІАССР Министрий Совета снабжение сбытие управление гІолла

Тарабонов Николай Ильича — управление начальника заместителя.

«Промтовары» яхача Грозненски районни торговни объединене гІолла

Ахмадова Хазана — уборщицана.

Балалиц Ася Аветисовнана — закройщицана.

Баранова Наталья Александровнана — кІашагІйолча продавеца.

Беднева Нина Ивановнана — товароведа.

Низамарин Мария Михайловнана — тика заведующена.

Куреева Ольга Семеновнана — пенсионеркана.

Ошаева Белита Исаевнана — пенсионеркана.

Петрова Антонина Яковлевнана — тика заведующена.

Петросян Самсон Сагомоновича — тика заведующена.

Пономарева Мария Ивановнана — болхлочоа.

Пономарев Евгений Алексеевича — грузчика.

Сарангова Іайшат Алиевнана — тика заведующена.

Цирульниц Елена Аветисовнана — кассира.

Шахидова Тамарева — уборщицана.

Кондитерски производство йолча «Столичный» яхача фирменни тика болхаой

Агеенко Андрей Адамовича — электрослесара.

Пятигова Тамара Александровнана — цхьагІаш юлахоча.

№ 31 йолча юкъерча школе гІолла

Коралина Евгения Филипповнана — библиотекара.

№ 1 йолча сайрерачу (сменни йолча) юкъерча юкъарча дешара школе гІолла

Левашова Елена Павловнана — пенсионеркана.

Власенков Иван Дмитриевича — пенсионера.

«Грознефть» яхача Ленина орден лелаеча производственни объединене кІашагІтехача военизированни охране гІолла

Бакулин Николай Федоровича — пенсионера.

НГІАССР унахцІене дарара республикански санитарни просвещене цІагІа гІолла

Арагелян Рафаэль Григорьевича — инструктора.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.

1979 шу 23 февраль.

Целинас денна денал

Баумански хормашиий округа хархархошта хьалхашна ше къамаьл деш. КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яьнкаш: «Станока тІе латтача, кхай тІа къахьегача е чертежни истола тІа болх беча хІаране шийга хатта доагІа деррига а даьлий-хьогІ аз кхы а овсарегІен дикагІен къахьегара, материалий кхомбара, зекьа ка ца йоалра».

Ший бехктокхам дика кхетабеш тІайнйшар уж дешаш технологически транспорта Октябрьски управление Карабулакски автотракторни парка подъемни крана машиниста Маматов Висангире Дауда.

Цун сурт дуккхача шераш ке ОУТТ сийлен Уяга тІа доалл. Цох ларх Іа а воагІаш лоарх І наьха чІоагІа терко еш эшачоа гІо деш вола цика саги хьехамчен. Висангире Дауда бер чоалхалеи бехктокхмен болх ба. Буровой вышкаш кІашагІъехкачен кІашагІйоахачен еш йолча лоархІамеча операцешка мехкдаьттахошка гІо ду хьадоакхка мехкдаьтта дуккагІа хилийтара тІехьа цар лоаттабеча къовсаме котало яккхара.

Дуккхача болхлоша доккхал ду шоай хьехамча Д. В. Маматов хилларах. Масала, кранорщик Киреев Александр Маматовца болхлочун говзала школа чакх а яьнха, хІанз цуица цхьана тІехдика къахьегаш ва. Ишта Даула кулгалла подъемни крана машиниста говзал карагІерзайир Боев Ивана а. ХІанз из болх беш ва Карабулакски бурувтохара балхий управленерча ший новкъосташа вежарашка йолча ГурвегІа. Нохч-ГІалгІайчура бахийтаращца Самгори яхачара мехкдаьтта доалла керда моттиг карагІерзаеш ба уж.

«Са дукха хиннаб учеників, ишта хила а деза из-м Аз болх бу 30 шу да, хІаьта хьехамча из официальни гІулакх мичад, из дега хьехам, балха тІа новкъоста денхар да. Юкъеда тІех е кавша мишта дІа гІоргва новкъоста гІо эшаш хилча. Сона хетаргахьа шоайла кІашхи гІо де денхарийла ва хІаранар», — яхаш дуац Маматов Дауда.

Д. В. Маматовн массеи говзал карагІерзаьй. Из цхьоалагІча класса шофер, квалифицированни тракторист, лакхача разряда слесарь ва.

Кхетадеш да, цун хьехам, новкъостий дуккхачарна эшаш хулга. Техникана ремонт еча цо массаза а гІо ду новкъосташа, ше слесарь хилларах тарра. Нагахьа санна трактористех цаІ новогаш хинна е кхыча бахьанагІа арца воалаш висача, трактор промысле дІаюг Висангире Дауда. Смена йистехьча а цІагІа хоргевац Маматов. Цун кхоачашде дезаш массехк общественни денхар хул. Из цахаддеш партбюро членалла, профсоюза местнома членалла кхаж. Из да даим из нахаца хулга, цо царна нийслуш йола халонаш эшае, гІалаташ тоаде гІо деш. Къаьстта боккха болх чакхбоех цо правственни хеттам балара тІабарзабара.

Цар коллектив хІамига яц. Болхлоех цхьавар харцахьаьле моттиг а кийслу. Активисто ший хур-могар ду из дІакхетаво, цо ший гІалат тоадара цуна гІо де гІертаеш. Цулухьа дукха вола из коллективе мал волчоа сий ду цун партийни принципиальность, новкъостий дог-уйла хоаш, ший болхлочун денхар дика кхетадеш из хилар бахьан долаш.

Цу тайпарча болхлочун денал целийас делар Маматовна Кустанайски области Федоровски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе болх беча шерашка.

Цига цо болх бир тракторист, тІакха тракторни бригада бригадир, колхоза механик волаш. Цу турпалеча эпосий кхыча довкъошхоща цхьана Казахстане арешашка хьалхара лаьттан боал боаккхаш вар Маматов. Цига дІайнйцар из парте мутІархашка а.

ХІаьта хІанз кхыча совгІаташта юкъе цун наькха тІа лелаш я «За освоение целины» яха медаль. КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева «Целина» яха книжка арадаьлча Д. В. Маматова чІоагІа теркам тІабахийта дийшар из, хІаьта цу тІа наьеча событешка из зІйра цо.

Тахан Маматов КПСС XXV съездан ЦК Ноябрьски (1978 ш.) Пленумен решенеш кхоачалъяра тІехьа транспортникашта юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалхие лелаеш ва.

К. АЛЕКСАНДРОВ.

СУРТА ТІА: подъемни крана машинист Д. В. Маматов.

Автора сурт.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш

ПЛАНИРОВАНЕНА АВТОМАТИЗАЦИ ЯР

СССР Госплане болх бе йоллешай планови расчетий автоматизированни система (АСПР) хьалхара аргІа. АПН корреспондентаца Леонид Даниловаца беседа ец СССР Госплана председатела заместитела Н. П. Лебединске дуаш цун лоархІамах.

— Николай Павлович, сенна дувзадениа да цу тайпара система хьаяр?

— Кхетадеш да, пачхьалкхен планировани эргальнха тоае езаш хиларца дувзадениа хилар. КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленуме Леонид Ильич Брежнева белгалдаьккхар: «Дикала кердача боарамга кхоачабеш лакхбе беза планироване чулоацам ше... Денхар латт планированен доалдарен боарам лакхбарах, хІанзарча этапо-дегІаснача социализма этапо дІадехарашка из кхоачабарах».

Из денхар кхоачашделга дувзадениа да экономикана кулгалдара деррига боарамашка управлене автоматизированни система хьаярца. Халкъа боахама планаш уттаелга а уж кхоачашъяра тІахьонам лоаттабелга а Іалашде дезаш йола АСПР цу автоматизированни системай дерригчулоацача, интегрированни совокупноста ядро а хинна дІаоттаргья. Из хьаю СССР Госплано союзни республикай госпланашца, дуккхача Іилма-тохкама институташца, мехка министерствайи ведомствайи вычислительни центрашца цхьана.

Фуд цу системах доалла дикадаре хул экономически эффекти?

— АСПР ший болх бу эттара кердагІа йола экономико-математически методаши хІанзарча ханара электронно-вычислительни техникаи шера юкъейоалаяра дІийллеи тІа. Цун денхар — планироване на керда расчетий методаш ялар, пачхьалкхен планаш Іилман ларда тІа нийсъеш балансированни хулийтилга лакхдар. Тахханехьа а планировани эргальнха тоаяра низ бола средство а хинна дІаоттай АСПР итташ эзараш йолча промышленни предприятешта, объединенешта, шахташта, рудникашта электростанцешта, дулен тІа эттара йоккхагІа йолча вай транспортни сета, уналцІено лораяра, арахьарчен чуртен торговле, бахача наха бытовой гІулакхаш дара системашта, дуккхача Іилмаш дешарей институташта, мехка кхыча учреждененашта. ХІанз СССР Госпланои союзни республикий госпланашеи ЭВМ гІонца къестаду ВІаьхкача ханна йола пхе шера вэрара планаш уттаярца дувзадениа цхо эзар совгІа денхар.

АСПР юкъейоаларо йиш хулийт доакъойи территориальни планироване дешаш пачхьалкхен боараме комплексно кІашагІдувза, мехка керттера халкъа боахама дехарахьа союзни республикай йоккхача экономически районийи дегІаахарда дикагІа цхьана тарде, доакъошта юкъера проблемаш къестаяра и, хІаьта, ишта доагорадетически база эргальнха тоаяр, машинашъяри агропромышленни комплексаш дегІайоалаяра санна йола къаьстта йоккха комплексни программаш кхоачашъяра а эшача ресурсашта йоккхагІа эффективность йолаш концентраци е.

Халкъа боахама эшача материальни ресурсашта ЭВМ-аца централизованни расчеташ яро таро хулийт промышленни производствера хьалха оперативни учет е ца луш хиннача структурни хувцамашта даим тІахьожам лоаттабе. Из бахьан долаш, масала, Іаьржача металла прокатя турбаши санни йола дефицитни материалаш мел эшаргье къоастадеш нийсагІа хул планови расчеташ.

ЭВМ юкъейоаларо таро хулийт планаш уттаярта дІабода къахьегам чІоагІа лоххбеи СССР Госпланага кхаьчай материалашта йола йоккхий заявкаш уттае езагІйоацаш министерстваш мукъалхен. Масал доаладертда ас нагахьа санна хьалха СССР импорта структура оттаяра квалифицированни балхахой группе итт сага-бетта лоархІам бола къахьегам ийша баде, хІанз ЭВМ аьхха 20 минута кхоачалъю из операци. ХІаьта машина вариант дукха нийсагІа а хул. ХІанз укх сахьате юкъерча доацаш ЭВМ-аца оттаю ах совгІа йола планови документаци.

Керда система хьаяро гІо ду мехка территоре тІа цу е вокх долкъой предприятеш хьалъяра эттара дикагІа йола моттигаш къоастае а, хІаьта дукхача хьалашка предприятеш цига хьалъе йоагІа е ягІац яха дош хоададе а. Ишта, кемашта ремонт яра база дегІаахара перспективашта ЭВМ-аца ъьча расчето хьахьенхар, кемашта ремонт яра эша низалаш Іалашдара 100 миллион сом а дахийта керда завод хьалъе езаш ца хилар, дилла сеча тайпара ъьча расчотех из хьальнна яргІйоацаш лерхІаш хиннадале а.

Деррига а лаьрхІача, союзни республикай госпланашка юкъеккуваьча лоархІача техникаи экономико-математически методашеи аьхха хьалхарча этапа лу бІаьш миллионаш сомий лоархІам бола экономи.

— Управлене автоматизированни системаш тайп-тайпарча схемай конструктивни решеней кІийлен тІа хьаеш латта дукха ца я. Мишта кІаштІехьдоал из еррига эттара чоалхаветІа а дуккхача тайпнех а йолча оборудованех цаІ йола, кийса лелаш йола система хьае? Хоаш долча тайпара хІара ЭВМ ший ходаш, ший йолалийтарен информаци хьаярен система а йолаш ма-йий.

— Хьо бакъ лув, из да а да къоастаде дезаш доле чоалхане денхар. ХІаьта из къоастадеш а латт. Еррига электронни машинаш, образно аьлча, массанена а цаІ болча меттала болх бе «Іомае» а, цаІ йола, кІаштІехьа комплексно болх бу система, хІара цун дакъа, участок нийса, кхыча деррига доакъошца цхьана болх бу, хІаьта еррига система планироване планаш кхоачашъяра лелаеш къаьгга дола сурт лу организаци ец кІашагІтоха а езд. Духхьал из чоалхане проблема къоастаеш я хІанз Іилмахойи социалистически йоккха коллектив.

АСПР денхараш кхыча АСУ денхаращца информацини дакъе цхьана тарлуш Іалашдара хьаю стандартни, массанена а лаьрхІа промышленни юртбоахамен продукце, деррига балхий, деча гІулакхий, деррига воакъой, организацей, предприятей цІерий перечненеш чулоаца цаІам йола классификатораш. Кийчдаьд ишта еррига автоматизированни системашта дола массехк словарь, цаІ йола хьоахамий перечень. Цу деррига а таро хулийтаргья вай управлене еррига кийчъеш йолча автоматически системашта кхетаеча а царна метача а цаІ йолча терминологически базага довла.

ХІаьта АСПР технически базах аьлча, из хьеш вай терпиал дераш ЭВМ къаьнз тайпаш а доацаш кердадараш — кхоалагІча новхалагІча ЭВМ цаІ йолча система хьисапе хІанз СССР а СЭВ членаш долча кхыча мехкашка а хьешгъяраш и цу машинашта, шеко яц, болх бергба, хІанз а бу еррига ЭВМ цаІ болча меттала, цаІ йолча методихах, болх биза цхьана белга Іалош а деш.

— МалагІаш я АСПР дІахо дегІаахара перспективаш?

— ХІанз укх сахьате деш латт 1985 шера болх бе йолалийта хьайра балхаш. Денхар латт СССР Госплана АСПР-ан министерствайи, ведомствайи АСУ-нех юкъе лела гІулакхаш кхы а шерагІа хуйга Іалашдарах.

Са белгалдаьккха безам ба, вай бар саннача дукха тайпаш дола централизованни планови экономика а йолаш болча Іалаьмате боккхача мехка управлене автоматизированни система хьаяр — дунен халкъашта юкъерча практике аналог йоаца Іалаьмате чоалхане гІулакх. АСУ хьаяра балхаш деррига боарамашка шерра деш латт. ДІахо йодача хана цар масштабаш даим шердургья. Уж балхаш чакхдахарга дІадодар тахкаве а юхаметтвоттаду АСПР-а АСУ-а юкъейоалаярах пачхьалкхенга кхоачача экономически эффекто. Гаргарча хана цар лу пайда кхы а чІоагІагІа хоалуш хургба, хІаьта цо йиш хулийтаргья КПСС XXV съездов КПСС ЦК тІехкьарча Пленумашен хьаькашка оттадаь денхараш боккхача толамца кхоачашде.

(АПН).

СВАРЩИКА БАЛХА ГОВЗАЛ

Ший къахьегама дукха шераш дето хьийхача электросварщика говзала кетадаьд Юрий Александрович Решетова.

Промышленноста еррига отраслешка вайна кийслу электросварочни производства продукци. ХІаьта вайна ма-харра специалиста квалификацеи опытахи тийша в арадеща продукце дикал.

Цун цІераща дувзадениа нІезнга хІамаш дац вай республика йовзала энергетика дегІайоалаеча даьрех.

Юрий Александровича доккха дакъа лаьцар вай республике эттара боккхагІа низ болаш йола «Грозэнерго» № 2 йола йІовхала электроцентраль хьалъечеи цуна монтаж ечеи.

ТкъаІ кхоъ шу да цо цхьаккха дакха гІалат доацаш. «Грозэнергоремонт» ремонтно-наладочни предприятие ремонтно-котельни цехе электросварщик волаш болх бу.

Энергосистема оборудовани дуккагІйолча даьхье лакхача параметраш тІа болх беш хилаьо сварочни продукци динагІа хилийтара бехктохкам лакхбу. Цудухьа эттара чІоагІагІа эшача моттигашка болх беш хул Юрий Александрович.

Ше дуккхача шерашка Іоаль опыти ший знаенеи специалисто камаьрша дІалу къонабарашта. Цун хьехна ученицаш Хорошилова Верин Семяникина Людмилан опытне дипломированни электросварщикаш а болаш хІанз цуица цхьана цехе болх беш ба.

Юрий Александрович къонабаращца та хоаш, царна эшача гІо деш, хьехам луш ва даиман. Цо болх беча цеха начальника Иван Васильевич Колапева «Предприяте доккхал ду Решетовх» — йоах. Къахьегамо йоккх сийле а. Юрий Александровича дуккхача шерашка беь болх Даьхено белгалбаьккхаб Ленински юбилейни медаль, «За трудовую доблесть» яха медаль, «Ударник девятой пятилетки» яха знак. СССР энергетикайи электрификацеи Министерства дикагІйолча «электросварщик» яха цІи. Ишта кхыдола совгІаташ дарца.

Шийх бенна тешам ца боабеш къахьега дега ва Решетов дІахо йодача хана а.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЯПОНИ. «Реакцин милитаризми хьадийкйолийтаргьяц!», «Ак — чрезвычайни законодательствана!», «ДIаяккха халкъа духьалара консерваторий политика!» — цу тайлара лозунгаш а долаш токийски парке Мэйдзе дукха ха йоацаш чакхьаьлар духьалара хьахьетамхой митинг. Из кIашагIъеллаяр мехкарча демократически организацеша. Митинге даьха лоацаш вар мехка массе миIнигаш-вара японски столице вена 15 эзар совгIа саг.

СУРТА ТIА: манифестаце доьзошхой.

Джапан Пресс — ТАСС.

АГРЕССОР ЭШАР

Юхаденна тура оалача Iам тIа дIатIоттача Чанг Тьон ахача улица тIа хьейиллай китайски агрессораша вьетнамски лаьтта леладеча гIуллакхех йола суртий-документий выставка.

...Провинце центр йола Лангшон хIама ура ца доьгIийташ йохаяьй китайски йоаккхача топаша. Больница хиннача йохаяьча медицински оборудованехи аттIадаьча лазарх историш тIа яздаьча маьхатекх кийхача тайп-тайпарча хIамай гаргий гуьнаш латт. Городера дIавла воаллача Iоукхаш я акхийтача Кяуиг яхача хила тилла хиннача тIаь фермаш, Кыабак оалача улица тIа йокъ я уллаш...

Цу сурташ тIа гуш да, Вьетнама территоре тIара ткоай бIу арабоаккх оаха вьйне, 5 марта заявлени яиза ца йоалача Пекин кхьачаул тIехьагIа даь уллаш. Лангшона гаьна йоацача китайцаша дIалаьацача гув 800 оалача моттигера хIана а етт № 1 йолча шахьта йоккхай топаш. Из хIама шоашта бIаргадайкача доазонна йистерча провинцешкара баьккача хаха дувцача тайлара, моастагIчо шашагIа хIалакъю городаш, юрташ, дуга ккаш.

Сона гу, мел эгIазбаха а дегаца ке хIама цоккъадолаш а хьеж вьетнамцаш, почернага диллача башха дукха ха йоацаш оксанал дехьара баьккха хиннача интервенташа цар лаьтта деш хиннарашта чIоаттIа тара долча, кердача агрессоро деча зуламешта тешал деча суртий документашка.

ДагадоагIа сона, берриг моха мукъа а боаккхаш кочало яьккхача 1975 шера бIаьсти мишта бар № 1 йола кинк. Вьетнама Къилбаседене — фегара тIемаш даьча шерашка заараш топаш долча шийца Iожал кхихьача металло бохабаь, дохадаьа цхьаьккха а, зIамига а доккха а, кхьеттел додача хина е сингара тилла хинна. геттара зIамигадар а тIехьа. тIий довцы, йисте зе даьза цхьакка а городи юрти ца йиса хинь. Къулбехьа, еррига «паргIатача цIера зона» оалаш хиннача моттига — лаьсса ландшафт, цига моастагIчо оперецеш чакхъяьхаяр «берригаш я боабе, деррига а доагаде, дохаде» яхача лозунгагIа.

Укхаза, Ханойна юкъе, Юхаденна тур яхача Iама йисте, укх денош мишта ух а ца хоьш дагаух XV бIаьшерене чкъаьрий доахача Ле Лойя шийн новкъостаща цхьана даьхе китайски феодалех лоравях дола къайлера дувцар. МоастагIий эшабьчул тIехьагIа турпало юхаденнад Iама шийн ши-фетIа детталу тур.

Цай хана Вьетнам лоравоашта бе доаллд цхьаккха а кхайкхаиза вена хьаша дукхьелъотталургвоацаш дола низ бола тур. Из чIоагIду тIеххьарча тIаьь итт шера историе. Вьетнамски халкъо яьккхай мукъале, кхаь агрессена духьала оттад. ХIанзара социалистически Вьетнама духьалара Китая квактюре а йохаш латт — тIема а, политически а даькъе. Вьетнамо маьрра еча духьалопа, Советски Союзеи социалистически содружестваца кхьча мехкийн чIоагIача хоIама, дунеи революционни кизайн еррита прогрессивни адамлени агIазлоена тIаникйсбенача китайски лидерашта хьокхаме урок хинна.

Ухх деношка СРВ желайсавоко белгалдоаххача бесса, итташ миллионаш бола вьетнамцаш, деррига гераашцара низаш кийча да тIемаца духьала отта. ТIагIертта къовсам лоаттабара тIахьехаш дола Вьетнама Коммунистически парто Кхайкарала беррига мехиа мобилизаци ярах дола указ халкъо хьалхоацаш дола Даьхе принаш а хиина дIааттад.

СРВ духьалара агресси дIайолаеча деиз «лорадалара йола контратака» аьхад цунах китайски лидераша. Фуд хIаьта: из-м башха керда хIама а дац. Хоаш долча тайлара, кхьча агрессораша а, цу даькъе гитлеровцаша а, аьхад шоай хана шоаш деш дола зуламаш даиза ца доалаш ду шоаш, кха ца летача далац тхо. кхаш кийсхоина тIехьдрабарий кед оттае а гIерташ.

Из тактика лаьцар пекински кулгалхоша а. хIаьта тахан общественни мнени тувлаь гIерт уж, тхоай мукъагIа Вьетнамера дIадоли тхо яхаш. Из шоаш дувцашиехьа заявленеш ю суверенни пачхьалкхеина духьала дIахо а контратакаш яра йолча «бокъонех». Хкъча дешашца аьлча, Пекин тIерайоалаш яц шийн кердача линеца — тахан селлаиг кхайкаль йоацача, цун великодержавни уйхай эттара адамаш гоамагIа долча агрессивни чуловцам тIара хьайоагIача экспансионистски политика цIий Iоухийтача стадега ялара лиие тIара. Из бар соце кхамиль деш Вьетнамски информационни агентства (ВНА) генеральни директоро Дао Тунга дийцачув корта.

— Тхо цIенача дег тIара машар хилча баккхахьа хеташ да, — йоах цо. — ХIаьта китайски агрессор? ТIехьаьшка воахаш цо-м керда зуламаш ма-дой.

ЭгIаз а ваха дувц соца къамаьл деча китайски военцино деча зуламех. Уж да ше оккупаци яьча районашка кхьметтел кашмаш а дохадеча агрессоро деррига хIалакдеш хилар. Уж да дIакхухьаш дола пачхьалкхени вьетнамцки шоай доалахьа долех рузкъа. Эфира лаьцача китайски командоване приказо хьахьокх, хIара китайски салте шийца 20 килограммаш хIезагIа йоацаш фос хьа доаш хилар. Доазонцарча доахача хиш тIа гIолла кхуль мородераша предприятей оборудовани, хIалдися дуга, доахаш, кот тIара охкхаараш. Лечкьаеш цIеношкара дIакхиьа мебель, юргIаш, хий чудетта гIумагIаш, берийн кхаланьхеи ловамаш а тIехьа цIагIа делаю хIамаш.

Амма агрессоро деш дола эттара доккхагIа дола зулам да цар боабу маьрша баха нах. Пекина яьхад оккупанташна: «Ма-могга дорхлеш, вьетнамцаш цIенбаь лаьттара дIабахара чIоагIагIа бе доалладе гере!».

Мел хьаза хила бола бераше боккхий нах цIераша боагабераш, кхалнаха низаш дераш, уж боабераш! Хьахайнача тайпаре, Куангинь яхача провинце духхьал цхьаь общине йийнай бIаь хIалсаг.

ХIаьта а китайски пропаганда дуне тешаде гIерташ я «китайски эскар Вьетнаморча» бехача нахаца геттара дика хилар.

— Ала йиззе боьзо а йолаш ала йиш я вай, социалистически Вьетнама хьакъехьара пекински Iаьрма уйлаш бокъонца ехай аьна, — дIаьо дувц Дао Тунга. — Укхаза тераде деза ехо хIама. Цкъа-дале, тIема планага диллача доккха зе хийлад китайски гегемонистамта. Духхьал доазув лорадераш, регионально герзашцара низаш, моттигашкара биха нах мара мичаь царна духьала латтараш. Вьетнама кадрови эскар, цун авиаци, ракетни танкови бIу тIема юкъе даьза лоацаш мичаь.

ШоллагIа хIама, ТIа-тIа дукхагIа дунеиах дIалоедаеш латт Пекин. Китайски агрессораша дизоа гучадаьккхад шоай нйрчи сибат. Хьагоиттад шоаш дунен халкъашта юкъера бокъо а, ООН устав а дIалле лоархIаш ца хилар.

ТIеххьардар, Пекина йоаьаьча агрессе да тIехьа чIоагIъю пекински кулгалхоштен китайски халкъан юкъера эIашдухьаласаш. Ирдаш латт Китайна доал дераша юкъера, хIаьта цигта КНР тIехе гIулакхой мугIарешта юкъера а къовсамаш. Пекинерча «демократе пена» тIарча дацзыбао, Китая цхьайолча городашка хулача манифестецеша, подпольни радиостанцей передачаше дIадех СРВ духьалара агрессени тIулакаш соцадар.

Цудухьа да Пекино шийн «моталонаш» кхайкаш дукха хардараш дувцаш хилар...

О. ТРОФИМОВА,
АПН спец корр.
Ханой. (Телефонца).

Социалистически мехкашкара хоамаш

ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТСКИ ПОЛИТИКА

Хармархошта хьахаьина Л. И. Брежнева къамаьл даьр вьетнамски турпал халкъа духьала агресси йолаьча китайски кулгалхой авантюристски политика бахьан дунен халкъашта юкъера хьал чIоагIа кхохаденна хаяр. Цу хьалашка къаьстта лоархIам болаш а хиле дIаотт «советски халкъо деррига дунен тIарча машара тIехьарча халкъашца цхьана хьадех Вьетнама духьалара китайски агресси за а ди а доацаш социални интервентий беррига бIу цхьа салте юхе ца вутаи Вьетнама лаьттара арабаккхарь» яьна дола Л. И. Брежнева дешаш.

Сийлахь-воккхача Ленина мехко чакхйоахача интернационалистски политико дуняхаза е хьахьекхад ше нийсен низ болаш хилар. Из гучадаьлар фашизмана духьала испански халкъо лоаттабаь къовсам хьаллоцарех а, керда вадар хьалдеш йоаллача революционни Кубана гIо дарах а, шоаш мукъадахар духьа къовсам лоаттабеча Африка халкъашцарча бартах а. Тхо тешаш да. Л. И. Брежнева заявлени яьтен тайпара, Советски Союзо китайски агрессорий гIазрахой гIулакхашта духьалъотта низ болча Вьетнама халкъа гIо дара хьакъехьара шийн интернациональни деклар кхочашдергхилларах. СССР интернационалистски политика дунен халкъашта юкъера кхохкам тешаме кIаьдбараш атомни тIема ихераш дIабаккхараш тIеерзаь я.

Луис СУАРДИАС.
Куба писателий искусствай деятелий Союза председателa хьалхара заместитель.
Гавана.

ЭЛЕКТРИЧЕСКИ ИНЗАЦА.

Венгре халкъа боахам дегIабоалабера йолча пятилетка дукхагIча шера пачхьалкхен плано лерхI машиннаькъа транспорте дIахо модернизаци еза. Доазол арахьарча торговле лу мехка ах гаргга къамаш доход. хIаьта машиннаькъа транспорт — перттеза а эттара дукхагIа рентабельни а моттьаш дIа-юха кхахьа таро луш я. Из бахьан долеш электрифицированни наькъаш шерде пачхьалкхен бюджетера дикка ассигноваленш хьахец. доазонна йисте гIолла наькъаш тоаде. кердадераш дехке лерхI.

Царех 40 процент гаргга маршруташ йолх Советски Союзе, Румыне, Чехословаке, Югославе. Кхы тIа а доазон йисте керди станцеш йолх. Мукъ дIа-юха кхахьара болх сихбар духьа дуккхача магистралашта электрификаци болх бееш йола поездаш каста гIорга Будапешт — Келебия, Сольнок — Кишкун фелегьхаза — Келебия йолча линешка гIолла. 1980 шу юкъе кхаьчача гIолла электрификаци яь баргбе Будапешт — Белград бода никъ, хIаьта из шу йисте доаллаш хьаелларгъя доазонна йистера керда ши станци. Царех цаI хургья Муракерестуре (ВНР), хIаьта шоллагIъяр — Суботице (СФРЮ). Машиннаькъа эттара йоккхагIа йола узел Захоне гIолла чакх а яле Советски Союза доазонне йистте гIолла хьайоагIа. Шера 15 миллиони совгIа мухь дIа-юха хьу шу наькъа тIа гIолла. Дукха болх бе лерхI цунна реконструкци еш а.

Венгре халкъа боахам дегIабара йолча перспективни плано тIеххьарча 10 — 15 шера лерхI 2800 километр болча машиннаькъа электрификаци е. Из мехка деррига наькъий кхоалагIа декъа да. Эттара дукхагIа — 70 процент совгIа — мухь кхухьаш дола наькъаш ба уж.

Ю. МОКШИН.
(АПН).

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

Венгерски драматурге фестиваль

Венгерски Халкъа Республика 60 шу дизара сийна вай мехка дIаьхош я венгерски драматурге фестиваль. Цу фестивале декъа лаца кийчлуш да Нохч-ГIалгIайчоьнера театраш а. Иштта, Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхан театро шийн репертуара юкъайоалаьй деррига дунен тIа цIи езза воаца венгерски драматурга Петефи Шандоре «ЦIокъе гIоинен» яха исторически пьеса. ХIаьта М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий театро оттаеш лерхI Имре Мадача язъяь «Сага трагеди» яха кIоарга философски чулоацам бола драма.

А. БЕК.

Театре — премьера

Берригe дIаболабенаб Нохч-ГIалгIайчарча къамена драматурга Чебалин Евгене творчески болх. ХIанзалехьа цун пьесаш уттаеш я вай мехкарча доазолъе совгIча театре.

Самардийнанна М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий театре хилар «Кокон» яхача Чебалина Евгене пьесах оттаеча спектакле хьалхара премьера.

«Кокон» хетаьй кагирхошта. Цу тIа буэц профессионально-техническо училищера дешархой. Пьеса гучадоаккх таханарча замо дIадоккхача бесса вокза эль-эадеи дола саг, граждански хьалкхеачa бокъа бахитоккам училищана, уж кагирхой хьакхобеча дезалашта тIабужнага. ХIана аьлча, «мале берашь» оалаш доле бераш гонахьарча хьалаше кхеду. Цудухьа вай дешар да царех боаьоша бола Даьхан къонгаш хьаьккебе — из ба пьеса кертера чулоацам, цун идея а тема а.

Хьожаш болчар боккхе безамца тIаийцар керда спектакль. Спектакль шийчьуй режиссера Г. А. Андреева, художникa В. Еременко. Ролеш ловзаш ба Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артисташ Н. П. Жирнов В. И. Плужникова, артисташ — Я. Н. Ботханок, В. П. Шевченко, В. В. Соледнов, кхийбераш.

Б. АБАДИЕВ.

«ЗIАМИГА ЛАЬТТЕН» «ЮХАДИЙНДАЛАРИ»

НОХЧИЙН ГIАЛГIАЙН МЕТТАЛА

Нохч-ГIалгIай книжни издательства кена а теха арахийцад нохчийн гIалгIайн меттала дахка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новыгьоста Л. И. Брежнева яздаь «ЗIамига лаьтта», «Юхадийндалар», яха книжкаш. Книжкаш нохчий меттала даьхад журналисташа С. Д. Магомаева, Х. Х. Хасмагомадова, Б. А. Чалаева, гIалгIай меттала — журналисташа А. Э. Плиева, С. Г. С. Котиева, М. М. Хамхоева. Книжкаш хоза кийчдаь да.

КУРТИЙ МЕТТАЛА...

Дукха ха йоацаш «Айастан» яхача издательства куртий меттала арахийцад КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева яздаь «ЗIамига лаьттен» «Юхадийндалари» яха книжкаш.

ХIанзчул тIехьагIа Советски Союзе а доазол дехьа а бахаш болча куртий йиш хургья уж книжкаш шоай меттала деша.

Л. И. Брежнева книжкаш куртий меттала даьхад «Рйа таза» яхача куртий газета редактора Мирос Асадеи цу газета бехктокхама секретара Аваринс Сардарен.

Т. ХАСИЕ,
«Рйа таза» корреспондент.

1965 шера Москве вIашагIъелла СССР Iилмай Академе космически тохкамий институт СССР Iилмай Академен «Интеркосмоса» Советски космически аренаши Маьлха система планеташи Iомаяр даьккъера керттера организаци я. Цунна тIадиллйд космически тохкамий программаш. йоагIаш йола Iилма аппаратура кийчъелга, космически тохкамаш дера даькъе Советски Iилмаш эксперименташи дунен халкъашта юкъе дIа юха леладу гIуланхаши чакхдоахилта Iалашдар.

ХIанз хила да халкъа-боахаме шийн перспективни планашка космосаи космически арсиашкара лаьттанеи тохкамаш дара керда тароиаш адамленна хьалхашка хьаеллалуш йола керда тароиаш терхал ца еш дола дакъа хьалаха. Космосера эттара хьалха даьхача лаьттан суртаьа дукха къайленаш гучалахар Iилмалошта. Космосера бIаргадов йиш йолаш да лаьттара е самолета тIара го йиш йоацар. ХIаьта ншта гучадаьннад космосера лаьттана тохкамаш делга Iалаьмате чIоагIа пайдане хилар а лаьттан тIа тохкамаш глобальни, хан-ханакъа, каст-каста деш хилар а.

Космосе даьча тохкамий анализ ю СССР АН ИКИ отделашна тайп-тайпарча лостаметIа экспериментальни теоретически астрофизика, космически плазмаш, космически технологи, космосера планетайн лаьттани ду тохкамаш. Институт низ бола хIанзарча ЭВМ-ца кийчъянь вычислительни база йоалаш я.

СУРТА ТIА: космически технологе отделе энергиа эргийоакхача космически маьлха хIамаех пайда эцаш йолча полупроводникови материалашта тохкамаш деш да.

В. КЛИНЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯЬССА ИЛЛАЧА АРА КХАШ ХУРГДОЛАШ

Таджикистана Дангарински районерча 93 йоикха йоацача лоаман юрта беха нах дукхача хана-замалахьа деза лаьттанцара баяхаш а деш доахаи а лаладеш шоай дай баьхача моттигера кхычаьха беха дIабеха кийчлуш ба. Каста уж баха хоашаргба хьалха цхьаккха а хIанзе тIа ца доалаш йола яьссале хиннача а оазис хулаш латтача а атагIа. Уктала 150 эзар гектар йолча моттиге хьалъеш латт Iалаьмате йоикха гидротехнически комплекс.

Ирригационни сооруженей кIоахалга диллача мехка йолаш яц Дангарински гIашлона ниъсса яр. Из хьалъьялача хьахургда Аму-Дарьял яхача Юкъерча Азе сийлахьдоккхача хих дIакхетача. Памира шашта юкъера духдуалача Вахш яхача додача хих Искусственни хьоарсам. Берд йий лоамах чакхйоаккхаргья 6,6 метр диаметр йола, секундагIа 100 кубометр хий чакхдоалийтаргдола 14 километр йIаьха туннел. Цу лаьттанна кIалхарча каналагIа Нурекски хий лоаттадезе моттигера Лангарински плато кхоачаргда из. Хий кхачка дIаухийтаргда 28 насосни станце гIонца.

Гаьна яц хьалха цхьаккха хIама тIа ца доалаш хиннача яьссаленах кхаш хургдола, укхаза боамби, сом, кенсаш, кхыйола культураш кхееш йола 24 совхоз хьахургIола а за. Совхозий центральни усадьбашка хьалъергья административни здинеш, культура ЦIенош, торгови комплексаш, культурно-бытовой, спортивни, берий учрежденеш.

Шароф ЗАХИДОВ,
АПН корр.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 МАРТ
I ПРОГРАММА

9.00 — «Хабарш».
9.10 — Iуйранара гимнастика.
9.25 — «Седьмой курьер» художественни фильм.
10.55 — Фильм-концерт. Йистехьачa — кердадераш.
14.30 — Кердадераш.
14.50 — «Сибарегleн ГIалашта Малгбоалеи гIолла». Документальни фильмай программа.
15.40 — «Весой мотт».
16.10 — Баскетбола йола СССР чемпионат. Кхахьех. «Спартак» (Московская область) — «Динамо» (Москва) Электросталь яхача горoдера передача.
18.00 — «Бамбаре вилам». Телевизионни документальни фильма премьера.
17.30 — «Духха еза ситкаш».
18.00 — «Ленински атомни университет».
18.30 — «Сахьаргаше воттам».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Лаьттана мутIахья хилар». Телевизионни очерк.
19.35 — «Сахь» яхача халкъа инструментий квартета концерт.
19.50 — «Советски Союз» доахол декъарча хьаьний бIаргашка».
20.05 — «Жан Кристоф» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа серe.
21.00 — «Хабар».
21.35 — «Йоккхача симфонически оркестра сахьат». «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуска.

II ПРОГРАММА

16.25 — Передачай программа.
16.30 — Мультфильм.
16.40 — Социалистически дешарехь. Мишта кхачадаш уж? (гIалгIай меттала).
17.20 — «Ер шахи хьоца мал ал» яха фильм-концерт.
17.35 — «Вай — советски халкъ».
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIайн меттала).
19.25 — КПСС ЦК шоаберски (1975 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Дукх дикахьара бола керда тароаш».
19.40 — Еачa атлетикaх бола дунен халкъашта юкъера хьалан. Ленинградера передача.
20.05 — «Бийса дахъьали тийна муз, бераш».
20.15 — Мех дараш бола Ерригаешии хьаьм. Минскера передача.
21.00 — Телевизионни документальни фильмий программа.
21.30 — «КIай кинь» художественни фильм.

23 МАРТ
I ПРОГРАММА

9.00 — «Хабар».
9.05 — Iуйранара гимнастика.
9.35 — «Духха еза ситкаш».
9.55 — Художественни фильм.
10.55 — Пачхалкхолхой Къилбаседа весой халкъа хора концерт. Йистехьачa — кердадераш.
14.50 — Кердадераш.
14.30 — Телевизионни документальни фильм.
17.15 — «Шахматии школа», «Рагредниней классе».
18.15 — «Маьлбоалея норт».
18.45 — «Къовсар адресаш».
17.15 — Берашта лаьрхIача музыка Ерригаешии бIара хьадехарга.
19.05 — «Москва москвичаш».
19.35 — «Деррига за безам болаш кинофурнал».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «БIаьстанара откад».
19.05 — «Мао наследникаш» яхача цикламена передача. Автор дIаьхош вари — политически обозреватель А. Каверзнев.
20.05 — «Жан Кристоф» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 5-гIа серe.
21.00 — «Хабар».
21.35 — «Иллеца вахаре гIолла». Кхьачача исполнителей Ерригасоюзни телевизионни конкурс. Ереванера передача. Йистехьачa — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

16.15 — Передачай программа.
16.20 — Телевизионни документальни фильм.
17.10 — «Дешархо» (нохчий меттала).
17.40 — «Вахара хьаст» яха фильм.
18.00 — ХIара балха денна — дукхала даьк! «Чечингушнефть» объединене коллективе (гIалгIай меттала).
18.20 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эсий, нохчий меттала).
18.00 — «Iалама деттагIай телевизионни клуб».
19.10 — «Заманга» (гIалгIай меттала).
19.30 — Кхаьнаш, реклама.
20.00 — «Байка даьхьаьла хийна шра, бераш!».
20.15 — Ерача атлетикаx бола дунен халкъашта юкъера хьалан.
21.00 — С. Рахманинов. Концерт.
21.40 — «Цхы кIаьгха а безамех» яха художественни фильм.

РАДИО

22 МАРТ

6.40 — ВIаьстан — кхашаш балхаш дIаьхош да (гIалгIай меттала).
6.55 — Ашареш (гIалгIай меттала).
7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Инструментальни ашареш (гIалгIай меттала).
8.40 — «Шоаша, кхалаха» — радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.15 — «Агитатор — хьай тIарча стане». Корреспонденция (гIалгIай меттала).
9.30 — Ерригасоюзни ленински коммунистически субботника кхьадолхаш (эрсий меттала).
16.00 — Хинттамах лахна (эрсий меттала).
18.01 — Концерт (эрсий меттала).
18.30 — Деть лоIамагIа (нохчий меттала).
18.40 — «Микрофонаца Грозне гIолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

23 МАРТ

6.40 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинни некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Советски эскара бIудашара музыкальни инкаршикаш (нохчий меттала).
9.15 — «Атенси» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.30 — Ашареш (гIалгIай меттала).
9.45 — МагIалбина районе хьайбаш лелийерий гIулакхаш (гIалгIай меттала).
16.00 — Программи хоттамаш лахнa.
16.01 — «ДоттагIий оалаш» (эрсий меттала).
16.15 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала).
18.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республика гIолла Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12—17, Грозне 14—16 градус йIохкал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оалIонашхьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 1—6, дийнахьа 14—19 градус йIохкал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Нигери Африке мехкадаьтта даккхара дакъе хьалхарча моттиге латт. ХIара шера мехка 100 миллион тонн «Iаьржа дошув» доакх. Мехкадаьтта докхаш хьатIадоагIар мехка хьатIадоагIача дерригача ахчах 93 процента ерригача доходех — 87 процента хул.

СУРТА ТIА: Порт-Херкортера мехкадаьтта цIендеш йола завод.

Камера—Пресс — ТАСС сурт.

ТХА АДРЕС: 364061, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отдела — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехаьнай отдела — 3-74-88; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-88; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ02097. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1841.